

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 20.3.2024
COM(2024) 146 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επανεξετάσεις των πολιτικών πριν από τη
διεύρυνση**

Ανακοίνωση σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επανεξετάσεις των πολιτικών πριν από τη διεύρυνση

«Σε έναν κόσμο όπου το μέγεθος και η βαρύτητα μετρούν, είναι σαφώς προς όφελος των στρατηγικών συμφερόντων και των συμφερόντων ασφάλειας της Ευρώπης να ολοκληρώσουμε την Ένωσή μας... η επόμενη διεύρυνση πρέπει επίσης να λειτουργήσει ως καταλύτης προόδου».

Ομιλία της προέδρου, κ. von der Leyen, για την κατάσταση της Ένωσης, 2023

1. Εισαγωγή

Από το 1957, η Ευρωπαϊκή Ένωση, και προηγουμένως οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες, έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς αρκετές διευρύνσεις, οι οποίες οδήγησαν στη σημερινή Ένωση των 27 κρατών μελών. Η σύγχρονη ιστορία της Ευρώπης είναι η ιστορία μιας κοινωνικής οικονομίας της αγοράς αποτελούμενης από φιλελεύθερες δημοκρατίες **που γίνονται από κοινού ισχυρότερες και πιο ευημερούσες.**

Σύμφωνα με το άρθρο 49 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), «*κάθε ευρωπαϊκό κράτος το οποίο σέβεται τις αξίες που αναφέρονται στο άρθρο 2 και δεσμεύεται να τις προάγει, μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος της Ένωσης*». Οι χώρες της διεύρυνσης ανήκουν στην ευρωπαϊκή οικογένεια και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος μιας ενωμένης και ελεύθερης Ευρώπης. Σε ένα ολοένα και πιο ασταθές γεωπολιτικό πλαίσιο, με τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας να βρίσκεται σε εξέλιξη στην ήπειρό μας, η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει **καταφύγιο ειρήνης, ευημερίας και ασφάλειας.**

Η διεύρυνση είναι **προς το στρατηγικό συμφέρον** της ίδιας της Ένωσης. Αυτό δεν σημαίνει ότι η διεύρυνση δεν συνεπάγεται προκλήσεις: τόσο για τις υποψήφιες χώρες και τα δυνάμει υποψήφια μέλη, που θα πρέπει να πραγματοποιήσουν ουσιαστικές πολιτικές και θεσμικές μεταρρυθμίσεις, καθώς και μεταρρυθμίσεις πολιτικής, για να είναι έτοιμες για την προσχώρηση, όσο και για την Ένωση, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπίσει, μεταξύ άλλων, αυξημένη ετερογένεια, την ανάγκη για νέους πόρους, περαιτέρω πολυπλοκότητα των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και την ανάγκη διατήρησης αδιαμφισβήτητου σεβασμού των βασικών αξιών της ΕΕ και διαρκούς εφαρμογής τους.

Μια διευρυμένη Ένωση έχει μεγαλύτερη γεωπολιτική βαρύτητα και επιρροή στην παγκόσμια σκηνή, μεταξύ άλλων ως οικονομικός εταίρος. Αυτό συμβάλλει επίσης στη μείωση των εξωτερικών εξαρτήσεων, ενισχύει την ανθεκτικότητά μας και μας επιτρέπει να δράσουμε πιο αυτόνομα, όπου χρειάζεται. Η διεύρυνση ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και το αναπτυξιακό δυναμικό της ενιαίας αγοράς, δημιουργώντας νέες οικονομίες κλίμακας και ευκαιρίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις της ΕΕ. Ενισχύει την ενεργειακή ασφάλεια και προωθεί υψηλότερα περιβαλλοντικά, υγειονομικά, κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα, ενώ παράλληλα προάγει και την παγκόσμια δράση για το κλίμα. Ουσιαστικότερα, η διεύρυνση υπό καλή διαχείριση επεκτείνει και εδραιώνει τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τη σταθερότητα, την εξωτερική και εσωτερική ασφάλεια και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ολόκληρη την ήπειρό μας.

Τα οφέλη αυτά μπορούν να υλοποιηθούν μόλις **η ΕΕ και τα μελλοντικά κράτη μέλη είναι καλά προετοιμασμένα**. Αυτό απαιτεί πλήρη και σταθερή πολιτική δέσμευση και συμμετοχή από τις υποψήφιες χώρες και τα δυνάμει υποψήφια μέλη, αλλά και από την ίδια την ΕΕ. **Οι μεταρρυθμίσεις ήταν αναγκαίες και στο παρελθόν, αλλά με τη διεύρυνση καθίστανται απαραίτητες.**

Στη διακήρυξη των Βερσαλλιών του 2022, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ επιβεβαίωσαν τις μακροπρόθεσμες φιλοδοξίες της ΕΕ και υπέδειξαν δράσεις για την επίτευξή τους. Βάσει αυτών, στη δήλωση της Γρανάδας του Οκτωβρίου του 2023, οι ηγέτες δήλωσαν ότι, ενόψει της προοπτικής μιας διευρυμένης Ένωσης, τόσο η ΕΕ όσο και τα μελλοντικά κράτη μέλη πρέπει να είναι έτοιμα και ότι η ΕΕ πρέπει να θέσει τις απαραίτητες εσωτερικές βάσεις και να υλοποιήσει τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για μια ισχυρότερη Ένωση.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου του 2023 επανέλαβε το σημείο αυτό, διευκρινίζοντας ότι τόσο τα μελλοντικά κράτη μέλη όσο και η ΕΕ πρέπει να είναι έτοιμα κατά τη στιγμή της προσχώρησης, και ότι οι εργασίες όλων των μερών θα πρέπει **να προχωρήσουν παράλληλα**. Οι χώρες της διεύρυνσης πρέπει να είναι έτοιμες για προσχώρηση και να αξιολογηθούν με βάση τις επιδόσεις τους. Ταυτόχρονα, η ΕΕ πρέπει να τηρήσει τις δεσμεύσεις της και να είναι έτοιμη να υποδεχθεί νέα κράτη μέλη. Όσο διευρύνεται η Ένωση, πρέπει να γίνεται βαθύτερη. Πρέπει σήμερα να αρχίσουμε να προετοιμαζόμαστε για την Ένωση του αύριο και να χρησιμοποιήσουμε τη διεύρυνση ως καταλύτη προόδου.

Η προσχώρηση στην ΕΕ βασιζόταν και εξακολουθεί να βασίζεται σε δίκαιες και αυστηρές προϋποθέσεις, στην **αρχή των ιδίων επιδόσεων** και στη συγκεκριμένη πρόοδο στην πράξη, σύμφωνα με την προσέγγιση «προτεραιότητα στις θεμελιώδεις αρχές». **Κάθε υποψήφια χώρα και δυνάμει υποψήφιο μέλος θα αξιολογείται, πιο συγκεκριμένα, με βάση την οικεία πρόοδο όσον αφορά την εκπλήρωση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης**, τα οποία αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν όλες οι χώρες της διεύρυνσης για να γίνουν κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να προβλεφθεί κάποιο χρονοδιάγραμμα ή ακολουθία γεγονότων για οποιαδήποτε μελλοντική προσχώρηση.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διενεργούν επί του παρόντος τις εσωτερικές αξιολογήσεις τους σχετικά με τον τρόπο επίτευξης της προοπτικής μιας διευρυμένης Ένωσης, εξετάζοντας τόσο τις υφιστάμενες διατάξεις των Συνθηκών όσο και τις δυνατότητες πέραν αυτών.

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί τη συμβολή της Επιτροπής στις συζητήσεις που θα οδηγήσουν στην έγκριση, εκ μέρους των ηγετών, ενός χάρτη πορείας για τις μελλοντικές εργασίες σχετικά με τη διεύρυνση και τις μεταρρυθμίσεις, έως το καλοκαίρι του 2024. Εξετάζει τις επιπτώσεις μιας διευρυμένης ΕΕ σε τέσσερις βασικούς τομείς: αξίες, πολιτικές, προϋπολογισμός και διακυβέρνηση. Θέτει έτσι τις βάσεις για τις **επανεξετάσεις των πολιτικών πριν από τη διεύρυνση**, τις οποίες είχε ανακοινώσει η πρόεδρος κ. von der Leyen στην ομιλία της για την κατάσταση της Ένωσης το 2023. Εξετάζει τον αντίκτυπο της διεύρυνσης στις πολιτικές της ΕΕ που βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη, καθώς και την ανάγκη να εξοπλιστούν οι υποψήφιες χώρες και τα δυνάμει υποψήφια μέλη με τα εργαλεία για την προσαρμογή και η ΕΕ με εργαλεία που ανταποκρίνονται στις φιλοδοξίες της.

2. Προετοιμασία για μια διευρυμένη Ένωση

Πριν από είκοσι χρόνια, προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση 10 χώρες. Ο συνολικός αριθμός των κρατών μελών αυξήθηκε από 15 σε 25 χώρες, για να φτάσει σήμερα τις 27. **Όλη η Ευρώπη επωφελήθηκε από αυτήν τη διεύρυνση.** Συνέβαλε στην εδραίωση των νέων δημοκρατιών στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και κατέστησε την ΕΕ τη μεγαλύτερη ολοκληρωμένη αγορά στον κόσμο. Άνοιξε τις εμπορικές και χρηματοοικονομικές ροές, συμβάλλοντας έτσι στην οικονομική ανάπτυξη τόσο στην ΕΕ όσο και στις υπό προσχώρηση χώρες, και ενίσχυσε τη βαρύτητα της ΕΕ στις παγκόσμιες υποθέσεις. Διπλασίασε τις εισερχόμενες άμεσες ξένες επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ από το 2004 έως το 2012 και είχε ως αποτέλεσμα τη συνολική βελτίωση της ευημερίας σε ολόκληρη την ΕΕ. Αυτές οι θεμελιώδεις ευκαιρίες ισχύουν και για τις μελλοντικές διευρύνσεις.

Η **αυξημένη κλίμακα** προσφέρει σαφή πλεονεκτήματα: διευρυμένη ενιαία αγορά και αγορά εργασίας, περισσότερες μειώσεις εκπομπών, ισχυρότερη κοινωνική σύγκλιση, ενισχυμένη προστασία της υγείας και ισχυρότερη φωνή στον κόσμο. Ωστόσο, οι πολιτικές, ο προϋπολογισμός και η διακυβέρνηση της ΕΕ θα επηρεαστούν αναπόφευκτα από μια διευρυμένη Ένωση και η διεύρυνση μπορεί δυνητικά να έχει ακούσιες συνέπειες. Δεδομένου ότι οι πολιτικές της Ένωσης πρέπει να συνεχίσουν να υλοποιούνται αποτελεσματικά, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για **να συνδυαστούν οι ευκαιρίες μιας διευρυμένης Ένωσης με τις προκλήσεις που θα προκύψουν.**

Η ΕΕ **διαχειρίστηκε με επιτυχία τις προηγούμενες διευρύνσεις.** Αυτό επιτεύχθηκε με την **προσαρμογή των πολιτικών της ΕΕ** πριν από την προσχώρηση· με **αυστηρή διαδικασία προσχώρησης** που διασφαλίζει ότι οι χώρες της διεύρυνσης είναι πλήρως έτοιμες πριν από την προσχώρηση· και μέσω στοχευμένης **βοήθειας.**

Η προσέγγιση αυτή συνέβαλε στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ παλαιών και νέων κρατών μελών. Η επίσημη προσχώρηση στην ΕΕ δεν αποτέλεσε αποδιοργανωτικό κλυδωνισμό για τα νέα και τα υφιστάμενα κράτη μέλη, αλλά ένα πρόσθετο στάδιο σε μια ομαλή ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών στις πολιτικές και τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Αυτό συμπληρώθηκε, όπου χρειαζόταν, από **μεταβατικές περιόδους** μετά την προσχώρηση, όπως η σταδιακή εισροή κονδυλίων και πρόσβαση στην αγορά εργασίας της ΕΕ.

Χάρη στα **διδάγματα που αντλήθηκαν** από προηγούμενες διευρύνσεις, η ΕΕ είναι **πλέον ακόμα καλύτερα προετοιμασμένη.** Βελτίωσε την πολιτική διεύρυνσης, τοποθετώντας σε ακόμη πιο κεντρική θέση της ενταξιακής διαδικασίας τις θεμελιώδεις αρχές, όπως η δημοκρατία, το κράτος δικαίου και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Επίσης, όπως αποτυπώνεται στην αναθεωρημένη μεθοδολογία διεύρυνσης του 2020, προσφέρει στις υποψήφιες χώρες και στα δυνάμει υποψήφια μέλη βελτιωμένες οδούς για τη «**σταδιακή ενσωμάτωση**» των χωρών της διεύρυνσης σε επιλεγμένες πολιτικές της ΕΕ, ήδη πριν από την προσχώρησή τους, με την προκαταβολική χορήγηση ορισμένων οφελών και υποχρεώσεων που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης-24ης Ιουνίου 2022, αυτό θα πρέπει να γίνεται με αξιοκρατικό και αναστρέψιμο τρόπο. Οι δυνατότητες που προσφέρει αυτή η **σταδιακή**

ενσωμάτωση θα αξιοποιηθούν πλήρως, με την προσχώρηση στην ΕΕ να παραμένει ο τελικός στόχος.

Τα τελευταία χρόνια, η ΕΕ αντιμετώπισε επιτυχώς την πανδημία COVID-19, συμφώνησε και εφάρμοσε το NextGenerationEU, επέδειξε πρωτοφανή ενότητα και αλληλεγγύη απέναντι στον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και αντιμετώπισε αποτελεσματικά την ενεργειακή κρίση. Επίσης κατόρθωσε να επιλύσει ζητήματα που δίχαζαν την Ένωσή μας εδώ και χρόνια — από το σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο έως την επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης. Πρέπει να συνεχίσουμε αυτήν τη μεταρρυθμιστική πορεία. **Όσο βελτιώνουμε περαιτέρω τις πολιτικές μας ως ΕΕ των 27, προετοιμαζόμαστε επίσης καλύτερα για μια διευρυνόμενη Ένωση.**

Για την επιτυχία της διεύρυνσης θα πρέπει επίσης η ΕΕ και τα επίδοξα μέλη της να επικοινωνούν αποτελεσματικά με τις αντίστοιχες κοινωνίες τους σχετικά με τη διαδικασία προσχώρησης και να επιδοθούν σε εποικοδομητικό διάλογο με τους πολίτες τους σχετικά με τη στρατηγική σημασία και τα οφέλη της για όλους.

Η προοπτική της διεύρυνσης αποτελεί επίσης ευκαιρία για την απλούστευση των κανόνων της ΕΕ και την καλύτερη εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, μεταξύ άλλων αφού προσδιοριστεί τι θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί καλύτερα σε εθνικό επίπεδο.

A) ΑΞΙΕΣ

Το άρθρο 2 της ΣΕΕ καθορίζει τις αξίες στις οποίες βασίζεται η Ένωση, ιδίως τη δημοκρατία, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, και το κράτος δικαίου. Σε περιόδους κατά τις οποίες οι αξίες αυτές αντιμετωπίζουν προκλήσεις, τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό της, είναι κρίσιμο η ΕΕ να προστατεύει και να προασπίζει αυτές τις αξίες και τις δημοκρατικές της αρχές. Η τήρηση των εν λόγω αξιών και αρχών αποτελεί προϋπόθεση για την απόλαυση όλων των δικαιωμάτων που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ. Πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί προτεραιότητα της ΕΕ η διασφάλιση ενός βαθιά ριζωμένου μετασχηματισμού στις χώρες της διεύρυνσης, που θα οδηγήσει σε διαρκή σεβασμό της δημοκρατίας, της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των παιδιών, και του κράτους δικαίου, πριν και μετά την προσχώρησή τους στην ΕΕ. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι δεν υπάρχει οπισθοδρόμηση όσον αφορά τη νομοθεσία εφαρμογής των εν λόγω αξιών.

Το **κράτος δικαίου** είναι μία από αυτές τις **βασικές αξίες**. Διασφαλίζει την προστασία της δημοκρατίας, της ισότητας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ολόκληρη την Ένωση. Δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, τη δίκαιη και εύρυθμη λειτουργία των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, την καταπολέμηση της διαφθοράς, του οργανωμένου εγκλήματος και της άλωσης του κράτους, τη διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της ελευθερίας της έκφρασης, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας και της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης, και τη διατήρηση ελέγχων και ισορροπιών, συμπεριλαμβανομένων της εύρυθμης λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών και της

δημόσιας διοίκησης, μιας ελεύθερης και ενδυναμωμένης κοινωνίας των πολιτών, και της αποτελεσματικής συμμετοχής των πολιτών — προϋποθέσεις που βρίσκονται στον πυρήνα των ισχυρών δημοκρατιών. Η πρόληψη και η καταπολέμηση της διαφθοράς είναι ζωτικής σημασίας για τη διαφύλαξη των αξιών της ΕΕ και την προάσπιση του κράτους δικαίου, καθώς και για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης στους κυβερνώντες και στους δημόσιους θεσμούς. Αποτελούν επίσης προϋποθέσεις για μια ισχυρή οικονομία, για την ορθή εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ και την ορθή χρήση του προϋπολογισμού της ΕΕ.

Η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου αποτελούν ζωτικό μέρος των κριτηρίων της Κοπεγχάγης και, ως εκ τούτου, **θεμελιώδη προϋπόθεση για την προσχώρηση στην ΕΕ** εξαρχής. Η συνεχής πρόοδος σε αυτές τις θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις καθορίζει τον γενικό ρυθμό των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι χώρες της διεύρυνσης πρέπει να επιδείξουν απτή και συνεχή πρόοδο όσον αφορά το κράτος δικαίου, ως προϋπόθεση για την πρόοδο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης συνολικά. Μετά την προσχώρηση, η πρόοδος αυτή πρέπει να είναι σταθερή. Ωστόσο, η ΕΕ χρειάστηκε να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά το κράτος δικαίου, μεταξύ άλλων και στα κράτη μέλη.

Τα τελευταία χρόνια, η ΕΕ έχει θέσει σε εφαρμογή **ειδικά εργαλεία για να διασφαλίσει τον σεβασμό του κράτους δικαίου σε ολόκληρη την ΕΕ**, συμπεριλαμβανομένων των ετήσιων εκθέσεων για το κράτος δικαίου που υποστηρίζονται από συστάσεις, και του κανονισμού για την αιρεσιμότητα που αποσκοπεί στην προστασία του προϋπολογισμού της ΕΕ από παραβιάσεις της αρχής του κράτους δικαίου στα κράτη μέλη.

Όπως ανακοίνωσε η πρόεδρος κ. von der Leyen στην ομιλία της για την κατάσταση της Ένωσης το 2023, ο ετήσιος **κύκλος των εκθέσεων για το κράτος δικαίου** έχει επεκταθεί πλέον και στις χώρες της διεύρυνσης που έχουν σημειώσει τη μεγαλύτερη πρόοδο στις διαπραγματεύσεις προσχώρησής τους, προκειμένου να προωθήσουν ακόμη περισσότερο τις μεταρρυθμίσεις τους στον τομέα του κράτους δικαίου. Αυτό σημαίνει ότι ορισμένες χώρες της διεύρυνσης αξιολογούνται με τον ίδιο τρόπο όπως τα σημερινά κράτη μέλη. Το γεγονός αυτό θα στηρίξει τις μεταρρυθμιστικές τους προσπάθειες για την επίτευξη μη αναστρέψιμης προόδου όσον αφορά τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου, πριν από την προσχώρηση, και θα εγγυηθεί διαρκή υψηλά πρότυπα μετά την προσχώρηση.

Όσον αφορά το μέλλον, η ΕΕ θα πρέπει να εξετάσει τρόπους περαιτέρω ενίσχυσης των εργαλείων της ώστε να διασφαλίσει ότι το κράτος δικαίου τηρείται πραγματικά και με συνέπεια σε ολόκληρη την ΕΕ, μετά την προσχώρηση.

Β) ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Η **ευρωπαϊκή ενιαία αγορά** —η μεγαλύτερη ολοκληρωμένη αγορά στον κόσμο— αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα επιτεύγματα της ΕΕ. Εδώ και πάνω από 30 έτη, μέσα από τις τέσσερις ελευθερίες της —την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων— και τις κοινές πολιτικές της, τροφοδοτεί την οικονομική ανάπτυξη, δημιουργεί ευκαιρίες και απλουστεύει την καθημερινή ζωή των καταναλωτών και επιχειρήσεων της Ευρώπης.

Για να δώσουν στους πολίτες της τη δυνατότητα να δρέψουν πλήρως τα οφέλη της ενιαίας αγοράς, οι Συνθήκες έχουν δημιουργήσει τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα, ο οποίος διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, με παράλληλη πρόβλεψη για κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, τη διαχείριση της μετανάστευσης και του ασύλου και την πρόληψη και την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος. Οι τελευταίες διευρύνσεις το 2004, το 2007 και το 2013 παρείχαν σε περισσότερους από 100 εκατομμύρια πολίτες τα οφέλη της ενιαίας αγοράς, όπως χαμηλότερες τιμές, περισσότερες επιλογές, ποιοτικές θέσεις εργασίας και υψηλό βαθμό υγείας, ασφάλειας και προστασίας του καταναλωτή, ενώ διευκόλυναν και την πρόσβαση των επιχειρήσεων της ΕΕ σε νέες αγορές. Το 2014, κατά τη δέκατη επέτειο της διεύρυνσης του 2004, το συνδυασμένο ΑΕΠ της ΕΕ είχε αυξηθεί σε 13 τρις. EUR.

Μολονότι συνεπάγεται προκλήσεις ή ακούσιες συνέπειες και με επίγνωση της ανάγκης για στενή παρακολούθηση και διεξοδική αντιμετώπισή τους, μια διευρυμένη Ένωση επεκτείνει σημαντικά τα οφέλη **της ενιαίας αγοράς** (καθώς και της τελωνειακής ένωσης). Η επόμενη διεύρυνση αναμένεται να αποφέρει περαιτέρω ευκαιρίες και ευημερία για την Ένωση συνολικά, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ στο σημερινό πλαίσιο έντονου παγκόσμιου ανταγωνισμού. Το αποτέλεσμα αυτό θα επέλθει κυρίως μέσω αύξησης των εμπορικών ευκαιριών και αύξησης της παραγωγικότητας· ενίσχυσης της ενεργειακής ασφάλειας· μείωσης των κρίσιμων εξαρτήσεων από τρίτες χώρες, για παράδειγμα όσον αφορά κρίσιμες πρώτες ύλες· ενισχυμένης ανθεκτικότητας και ασφαλέστερου εφοδιασμού· μεγαλύτερης επιλογής αγαθών και υπηρεσιών σε ανταγωνιστικές τιμές για τους καταναλωτές· πρόσθετων οφελών και χαμηλότερου κόστους των χρηματοπιστωτικών και τραπεζικών υπηρεσιών για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις, χάρη στις οικονομίες κλίμακας.

Η έγκαιρη και σταδιακή πρόσβαση στην ενιαία αγορά θα παράσχει επίσης στους οικονομικούς φορείς των χωρών της διεύρυνσης τη δυνατότητα να ενσωματωθούν περαιτέρω στις ευρωπαϊκές αξιακές αλυσίδες. Για τον σκοπό αυτό, θα ήταν δυνατό να συναφθούν στρατηγικές εταιρικές σχέσεις σε βιομηχανικά οικοσυστήματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος (π.χ. πρώτες ύλες, μπαταρίες, τουρισμός, κυκλική οικονομία, μηχανήματα).

Η υιοθέτηση του κεκτημένου της ενιαίας αγοράς βρίσκεται στον πυρήνα κάθε προσχώρησης στην ΕΕ. Η υιοθέτηση αυτή συνεπάγεται την πλήρη τήρηση ενιαίου και ολοκληρωμένου συνόλου δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, το οποίο **δεν μπορεί να είναι «à la carte» ούτε όσον αφορά τους τομείς πολιτικής ούτε όσον αφορά τη διακυβέρνηση**. Γι' αυτόν τον λόγο εγείρεται το ζήτημα του **τρόπου με τον οποίο μπορεί να επεκταθεί περαιτέρω η σταδιακή πρόσβαση στην ενιαία αγορά** πριν από την προσχώρηση, όσον αφορά τον καθορισμό τόσο των τομέων-στόχων όσο και των σχετικών προϋποθέσεων.

Ειδικότερα, θα πρέπει να αποφασιστεί κατά πόσον η **σταδιακή χορήγηση πρόσβασης σε ενισχυμένη μεταχείριση εσωτερικής αγοράς** θα δημιουργούσε άμεσα εκτελεστά δικαιώματα και υποχρεώσεις στην έννομη τάξη της Ένωσης και των χωρών της διεύρυνσης. Κατά την εξέταση του ενδεχομένου μεταχείρισης εσωτερικής αγοράς πριν από την προσχώρηση θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες των διαφόρων τομέων. Πρέπει επίσης να αποφασιστεί ποιες διασφαλίσεις απαιτούνται, όσον αφορά την ομοιόμορφη

ερμηνεία, εφαρμογή και επιβολή του κεκτημένου της ΕΕ, καθώς και οι δυνατότητες αντίδρασης της Ένωσης σε περίπτωση που μια χώρα της διεύρυνσης δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις της.

Αυτός ο προβληματισμός **δεν ξεκινά από το μηδέν**. Τα εργαλεία και το πλαίσιο που διέπουν ήδη τις σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της διεύρυνσης (όπως οι συμφωνίες σταθεροποίησης και σύνδεσης με τα Δυτικά Βαλκάνια και οι συμφωνίες σύνδεσης / σφαιρικές και σε βάθος ζώνες ελεύθερων συναλλαγών με την Ουκρανία, τη Μολδαβία και τη Γεωργία) προσφέρουν ήδη σημαντικές ευκαιρίες για τη διασφάλιση της ομαλής μετάβασης προς την προσχώρηση, συμπεριλαμβανομένης της σταδιακής ενσωμάτωσης σε συγκεκριμένους τομείς της ενιαίας αγοράς. Τα πλαίσια αυτά συμπληρώνονται με πρόσθετες πρωτοβουλίες (βλ. παρακάτω πλαίσιο).

Παραδείγματα πρωτοβουλιών σταδιακής ενσωμάτωσης:

Το σχέδιο δράσης προτεραιότητας στο πλαίσιο της σφαιρικής και σε βάθος ζώνης ελεύθερων συναλλαγών με την Ουκρανία έχει στόχο να παράσχει στη χώρα πρόσβαση σε τομείς της ενιαίας αγοράς πριν από την προσχώρηση, συμπεριλαμβάνοντάς την στην περιαγωγή με χρέωση εσωτερικού της ΕΕ, προετοιμάζοντας την πρόσβαση στον Ενιαίο Χώρο Πληρωμών σε Ευρώ (ΕΧΠΕ) σύμφωνα με τις σχετικές διαδικασίες και απαιτήσεις, καθώς και προβλέποντας την ελεύθερη κυκλοφορία ορισμένων βιομηχανικών αγαθών (ΣΔΣΑ). Παρόμοιο σχέδιο υπάρχει και για τη Μολδαβία και τίθεται επί του παρόντος σε εφαρμογή με τη Γεωργία.

Το σχέδιο ανάπτυξης για τα Δυτικά Βαλκάνια παρέχει κίνητρα στην περιοχή με σκοπό την προετοιμασία για την ένταξη στην ΕΕ και την επιτάχυνση των αναγκαίων κοινωνικοοικονομικών και θεμελιωδών μεταρρυθμίσεων, ιδίως με την επίσπευση ορισμένων από τα οφέλη της πρόσβασης στην ενιαία αγορά. Αυτές οι δράσεις προτεραιότητας, συμπεριλαμβανομένης της επέκτασης της περιαγωγής με χρέωση εσωτερικού της ΕΕ στην περιοχή, της προετοιμασίας της πρόσβασης στον ΕΧΠΕ σύμφωνα με τις σχετικές διαδικασίες και απαιτήσεις, καθώς και της πρόβλεψης για ελεύθερη κυκλοφορία ορισμένων βιομηχανικών αγαθών και του ανοίγματος ορισμένων τομέων υπηρεσιών, θα υλοποιηθούν με πλήρη αξιοποίηση των διατάξεων των συμφωνιών σταθεροποίησης και σύνδεσης.

Η πρωτοβουλία αυτή αναλαμβάνεται παράλληλα με την κοινή περιφερειακή αγορά εντός των Δυτικών Βαλκανίων, η οποία, βασισμένη στους κανόνες και στα πρότυπα της ΕΕ, αποσκοπεί στη διασφάλιση της οικονομικής ολοκλήρωσης της περιοχής. Το σωρευτικό αποτέλεσμα της περιφερειακής ολοκλήρωσης, η σταδιακή ενσωμάτωση στην ενιαία αγορά της ΕΕ και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα επιταχύνουν την κοινωνικοοικονομική σύγκλιση πριν από την προσχώρησή τους.

Αυτές οι διαδικασίες σταδιακής ενσωμάτωσης λαμβάνουν επίσης οικονομική στήριξη από την προταθείσα διευκόλυνση μεταρρυθμίσεων και ανάπτυξης για τα Δυτικά Βαλκάνια, το Μέσο Διευκόλυνσης για την Ουκρανία και τη δέσμη μέτρων στήριξης της ΕΕ για τη Μολδαβία. Αναμένεται να εξασφαλίσουν τις αναγκαίες επενδύσεις για τη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης εντός της ΕΕ των 30 και πλέον μελών.

Για να διασφαλιστεί η έγκαιρη ενσωμάτωση των υποψήφιων χωρών και των δυνάμει υποψήφιων μελών σε ορισμένους τομείς της ενιαίας αγοράς θα απαιτηθεί όχι μόνο δυναμική εναρμόνιση με το κεκτημένο της ΕΕ, αλλά και, όσον αφορά τη διακυβέρνηση, ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή όλων των σχετικών κανόνων της ΕΕ. Τα παραπάνω είναι καθοριστικής σημασίας για την πρόληψη τυχόν κινδύνου κατακερματισμού της ενιαίας αγοράς και για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης όσον αφορά την τήρηση των κανόνων.

Η ποιότητα, η ικανότητα και οι επιδόσεις της δημόσιας διοίκησης είναι θεμελιώδους σημασίας για την υλοποίηση των πολιτικών της ΕΕ και την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ. Η απορρόφηση του κεκτημένου της ΕΕ θα διευκολυνθεί με την **αυξημένη αλληλεπίδραση μεταξύ των διοικήσεων** των χωρών της διεύρυνσης, των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Οι χώρες της διεύρυνσης συμμετέχουν ήδη —συχνά ως παρατηρητές— στις προπαρασκευαστικές εργασίες για τη νομοθεσία και τις πολιτικές της ΕΕ, ή στις εργασίες ορισμένων αποκεντρωμένων οργανισμών της ΕΕ, με αποτέλεσμα να ενσωματώνουν από νωρίς τα πρότυπα της ΕΕ στη βάση των συστημάτων τους. Μέσα όπως το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης, το TAIEX και οι αδελφοποιήσεις θα πρέπει να επεκταθούν ακόμη περισσότερο ώστε να παρέχουν τεχνική στήριξη και στήριξη πολιτικής στις δημόσιες διοικήσεις των μελλοντικών κρατών μελών της ΕΕ. Πολλές από τις χώρες της διεύρυνσης είναι επίσης ήδη συνδεδεμένες με **προγράμματα της ΕΕ** που αφορούν την εσωτερική αγορά, σύνδεση που τους παρέχει παρόμοιες ευκαιρίες με εκείνες των φορέων της ΕΕ.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει επίσης να στηρίζει **προγράμματα επαφών μεταξύ των λαών, όπως το Erasmus+**, ιδίως όσον αφορά τη νεολαία, για την προώθηση **κοινού ευρωπαϊκού πνεύματος**, δημιουργώντας συνέργειες, για παράδειγμα, με το Γραφείο Περιφερειακής Συνεργασίας των Νέων που ιδρύθηκε από τα Δυτικά Βαλκάνια ή το δίκτυο νέων Ευρωπαίων πρεσβευτών στις χώρες της διεύρυνσης.

Σημαντικό είναι ότι η ενσωμάτωση χωρών της διεύρυνσης σε μια διευρυμένη ενιαία αγορά θα ωφεληθεί από μεταρρυθμίσεις σε βασικούς τομείς πολιτικής που προσδιορίζονται στις προσεχείς επανεξετάσεις πολιτικών πριν από τη διεύρυνση οι οποίες παρατίθενται παρακάτω. Θα αξιοποιήσουν επίσης τους εν εξελίξει προβληματισμούς ανά τομέα και ιδίως τα συμπεράσματα δύο επικείμενων εκθέσεων υψηλού επιπέδου: την **έκθεση υψηλού επιπέδου σχετικά με το μέλλον της ενιαίας αγοράς**, την οποία ανέθεσαν η Προεδρία του Συμβουλίου και η Επιτροπή στον κ. Enrico Letta, και την **έκθεση σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας** από τον ειδικό σύμβουλο της προέδρου von der Leyen, κ. Mario Draghi.

ι) Ενίσχυση της συνδεσιμότητας

Οφέλη και προκλήσεις

Μια διευρυμένη Ένωση θα τονώσει τη **φυσική συνδεσιμότητα**, με νέες μεταφορικές και εμπορικές οδούς, συμπεριλαμβανομένων των εκτεταμένων ευρωπαϊκών διαδρόμων μεταφορών, με αποτέλεσμα μείωση του κόστους εφοδιαστικής, ομαλότερες εμπορικές ροές και τελικά υλοποίηση απτών οφελών για τους καταναλωτές, τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Ο εκτεταμένος Ευρωπαϊκός Χώρος Μεταφορών θα αποτελέσει **τη βάση για νέες πρωτοβουλίες πολιτικών και επενδύσεις** ώστε να διατηρηθεί η παγκόσμια υπεροχή της ΕΕ σε ολόκληρη την αξιακή αλυσίδα σε διάφορους τομείς των μεταφορών (π.χ. κατασκευή αεροσκαφών, αυτοκινήτων, φορτηγών και τροχαίου υλικού, παραγωγή βιώσιμων καυσίμων, υπηρεσίες εφοδιαστικής και μεταφορών, συμπεριλαμβανομένης της διάστασης της στρατιωτικής κινητικότητας).

Η διεύρυνση της **Ενεργειακής Ένωσης** θα μπορούσε να διευκολύνει περαιτέρω την ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών και να τονώσει την ενεργειακή ασφάλεια, την οικονομική προσιτότητα και την απανθρακοποίηση της ΕΕ. Αρκετές χώρες της διεύρυνσης διαθέτουν σημαντικές δυνατότητες για ενέργεια χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Η επέκταση αυτή θα μπορούσε επίσης να συμβάλει στη διατήρηση της παγκόσμιας υπεροχής της ΕΕ στην ανάπτυξη της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Όσον αφορά την **Ψηφιακή Ενιαία Αγορά**, το πρόγραμμα πολιτικής «Ψηφιακή Δεκαετία» θα στηρίζει τα μελλοντικά κράτη μέλη κατά τον προσδιορισμό τομέων δράσης για την επίτευξη των κοινών στόχων όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες, τις υποδομές, τις επιχειρήσεις και τις δημόσιες υπηρεσίες. Έτσι θα τεθούν οι ψηφιακές υποδομές και τεχνολογίες στην υπηρεσία βιώσιμων κοινωνιών που ευημερούν χωρίς αποκλεισμούς. Τα νέα κράτη μέλη θα ωφεληθούν επίσης από την εφαρμογή της πρωτοπόρου νομοθεσίας της ΕΕ στον τομέα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, της τεχνητής νοημοσύνης (π.χ. πράξη για την ΤΝ), των επιγραμμικών πλατφορμών (π.χ. πράξη για τις ψηφιακές αγορές, πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες και εργαζόμενοι σε πλατφόρμες), των δεδομένων (π.χ. πράξη για τα δεδομένα και πράξη για τη διακυβέρνηση δεδομένων) και της διαλειτουργικότητας.

Ομοίως, η ευρωπαϊκή ψηφιακή συνδεσιμότητα θα ενισχυθεί με την εμβάθυνση της συνεργασίας στον τομέα της περιαγωγής με τις χώρες της διεύρυνσης, ενώ η εναρμόνιση των ηλεκτρονικών πλαισίων εμπιστοσύνης θα διευκολύνει το εμπόριο και την κυκλοφορία των προσώπων.

Περαιτέρω οφέλη αναμένεται να προκύψουν από την επέκταση της εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου της ΕΕ για την κυβερνοασφάλεια και την έγκαιρη εφαρμογή της εργαλειοθήκης της ΕΕ για την κυβερνοασφάλεια των δικτύων 5G από τις χώρες της διεύρυνσης. Στο πλαίσιο ενός ήδη ιδιαίτερα ενοποιημένου κυβερνοχώρου, αυτό αναμένεται να αυξήσει τη συλλογική ικανότητα αντιμετώπισης απειλών και περιστατικών.

Μεγάλο μέρος αυτής της προόδου θα εξαρτηθεί επίσης από τη **διαθεσιμότητα επαρκών ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων**, ιδίως για να διασφαλιστεί η ανάπτυξη ασφαλών και ανθεκτικών υποδομών ψηφιακής επικοινωνίας υψηλής χωρητικότητας, και να δημιουργηθούν ευρωπαϊκοί κόμβοι ψηφιακής καινοτομίας για τη στήριξη των επιχειρήσεων και των οργανισμών του δημόσιου τομέα ώστε να αντιμετωπίσουν τις ψηφιακές προκλήσεις και να καταστούν πιο ανταγωνιστικοί. Άλλες πιθανές προκλήσεις περιλαμβάνουν την κανονιστική σύγκλιση (όπως στους τομείς των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της περιαγωγής, του ραδιοφάσματος, των ηλεκτρονικών υπηρεσιών εμπιστοσύνης), την κυβερνοασφάλεια των αλυσίδων εφοδιασμού, δεδομένης της έκθεσης των υποψήφιων χωρών και δυνάμει υποψήφιων μελών σε εξελιγμένους κακόβουλους κυβερνοπαράγοντες και της παρουσίας τεχνολογίας προμηθευτών υψηλού κινδύνου, η οποία αποτελεί βασικό προβληματισμό ιδίως

για τα δίκτυα 5G. Αυτές οι προκλήσεις όσον αφορά το επίπεδο των επενδύσεων και την κανονιστική σύγκλιση προκαλούν εξίσου ανησυχία στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών.

Προβληματισμοί για τις προσεχείς επανεξετάσεις των πολιτικών

Με τις επανεξετάσεις των πολιτικών θα εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο οι πρωτοβουλίες πολιτικών για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας μέσω ρηξικέλευθων βιομηχανικών καινοτομιών θα μπορούσαν να επωφεληθούν από μεγαλύτερη κλίμακα και στήριξη από σημαντικά έργα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος (π.χ. όπως έχει γίνει σε τομείς όπως οι ημιαγωγοί και το υδρογόνο). Ομοίως, θα ήταν δυνατό να συναφθούν πρόσθετες στρατηγικές εταιρικές σχέσεις σε οικοσυστήματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος (π.χ. πρώτες ύλες, μπαταρίες, τουρισμός, κυκλική οικονομία, μηχανήματα, διάστημα). Η στήριξη των επενδύσεων θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ταχεία ανάπτυξη της επέκτασης των διασυνδέσεων ενέργειας και μεταφορών στο πλαίσιο των ΔΕΔ-Ε και του ΔΕΔ-Μ σε υποψήφιες χώρες και δυνάμει υποψήφια μέλη. Θα μπορούσε επίσης να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο οι χώρες της διεύρυνσης μπορούν να αναπτύξουν την αναγκαία διοικητική ικανότητα ώστε να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μελλοντικά διασυννοριακά και πολυκρατικά στρατηγικά έργα.

Νέα μέσα από κοινού αγορών εμπνευσμένα από την ενεργειακή πλατφόρμα της ΕΕ θα μπορούσαν να συνδέσουν τις χώρες της διεύρυνσης με σκοπό τη διασφάλιση βασικών προϊόντων στρατηγικής σημασίας, όπως το υδρογόνο και οι πρώτες ύλες που είναι κρίσιμες για την ενεργειακή μετάβαση της ΕΕ, την ψηφιακή μετάβαση και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ.

Σε μια διευρυνόμενη ενιαία αγορά, η υπεύθυνη χρήση νέων ψηφιακών προϊόντων και τεχνολογιών όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές αγορές θα μπορούσε να κάνει τη διαφορά. Αμοιβαία επωφέλης θα ήταν επίσης η έγκαιρη συμμετοχή των χωρών της διεύρυνσης σε δραστηριότητες που αυξάνουν τις ικανότητες κυβερνοασφάλειας της ΕΕ (μεταξύ άλλων μέσω της εφεδρείας της ΕΕ στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και της στενότερης εταιρικής σχέσης με τον Οργανισμό της ΕΕ για την Κυβερνοασφάλεια). Η ευρύτερη χρήση ψηφιακών λύσεων είναι ουσιαστικής σημασίας για τη μείωση ή την αποφυγή της γραφειοκρατίας τόσο στα υφιστάμενα όσο και στα μελλοντικά κράτη μέλη.

Σταδιακή ενσωμάτωση

Η περαιτέρω ενσωμάτωση υποψήφιων χωρών και δυνάμει υποψήφιων μελών σε αυτά τα αντίστοιχα τμήματα της ενιαίας αγοράς θα στηριχθεί με την ενίσχυση της κανονιστικής σύγκλισης και των συνδέσμων υποδομών με την ΕΕ. Το πλαίσιο επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια εντείνει τη στήριξη για τη δημιουργία των αναγκαίων υποδομών στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας, του περιβάλλοντος (διαχείριση αποβλήτων και υδάτων) και των ψηφιακών και κοινωνικών υποδομών, όπως ορίζεται στο οικονομικό και επενδυτικό τους σχέδιο (ΟΕΣ). Παρόμοιες εργασίες βρίσκονται σε εξέλιξη με τη Μολδαβία και τη Γεωργία μέσω των αντίστοιχων ΟΕΣ για την Ανατολική Εταιρική Σχέση. Στο πλαίσιο του Μέσου Διευκόλυνσης για την Ουκρανία, το σχέδιο για την Ουκρανία θα καθορίζει μεταρρυθμιστικές και επενδυτικές προτεραιότητες, ενώ το επενδυτικό πλαίσιο θα λειτουργήσει καταλυτικά για ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις σε όλο το εύρος αυτών των προτεραιοτήτων στη χώρα.

Μέσω της **Συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα**, συνεχίζονται οι εργασίες για την εναρμόνιση με το κεκτημένο της ΕΕ για την ενέργεια, το περιβάλλον και το κλίμα, καθώς και για την επέκταση των διευρωπαϊκών δικτύων ενέργειας (ΔΕΔ-Ε) με σκοπό τη βελτίωση των ενεργειακών διασυνδέσεων μεταξύ της ΕΕ, των Δυτικών Βαλκανίων, της Ουκρανίας, της Μολδαβίας και της Γεωργίας. Ο συγχρονισμός των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας της Ουκρανίας και της Μολδαβίας με το δίκτυο της ηπειρωτικής Ευρώπης ενισχύει την ενεργειακή ασφάλεια και δημιουργεί ευκαιρίες για το εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας.

Ομοίως, τα **διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών** (ΔΕΔ-Μ) επεκτείνονται για να βελτιώσουν τη συνδεσιμότητα των μεταφορών με την ΕΕ και να στηρίξουν τις χώρες αυτές όσον αφορά την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ στον τομέα των μεταφορών, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της Συνθήκης για την Κοινότητα Μεταφορών, όπου η Επιτροπή θα εξετάσει επιλογές για την περαιτέρω εμβάθυνση της συμμετοχής της Ουκρανίας, της Μολδαβίας και της Γεωργίας. Η σταδιακή εναρμόνιση με το κεκτημένο της ΕΕ στον τομέα των αερομεταφορών επιδιώκεται μέσω των υφιστάμενων συμφωνιών στον τομέα των αερομεταφορών.

Η ενίσχυση των **λωρίδων αλληλεγγύης** και οι επενδύσεις σε αυτές ως μόνιμους συνδέσμους συμβάλλουν επίσης σημαντικά σε αυτό το πλαίσιο, παράλληλα με μια σειρά άλλων πρωτοβουλιών στον τομέα των μεταφορών, όπως η συμμετοχή των χωρών της διεύρυνσης σε οργανισμούς και προγράμματα της ΕΕ στον τομέα των μεταφορών. Η **ενισχυμένη τελωνειακή συνεργασία** μπορεί να διευκολύνει τη σταδιακή ενσωμάτωση στην τελωνειακή ένωση. Η βελτίωση της συνδεσιμότητας θα διευκολύνει επίσης τη στρατιωτική κινητικότητα. Μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών της Global Gateway, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών και επενδυτικών σχεδίων, του ψηφιακού θεματολογίου για τα Δυτικά Βαλκάνια και του επενδυτικού πλαισίου για την Ουκρανία βάσει του Μέσου Διευκόλυνσης για την Ουκρανία, η ΕΕ κινητοποιεί ήδη σημαντικές δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις για τη στήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού των υποψήφιων χωρών και των δυνάμει υποψήφιων μελών (και, στην περίπτωση της Ουκρανίας, για τη στήριξη της ανασυγκρότησης και του εκσυγχρονισμού της).

Επιπλέον, η ΕΕ ξεκίνησε τη διαδικασία για την ένταξη της Ουκρανίας και της Μολδαβίας στην περιοχή περιαγωγής με χρέωση εσωτερικού της ΕΕ, διευκολύνοντας παράλληλα τις εθελοντικές ρυθμίσεις περιαγωγής μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης τηλεπικοινωνιών στην ΕΕ και στα Δυτικά Βαλκάνια, την Ουκρανία και τη Μολδαβία, καθώς και την προετοιμασία περιφερειακής συμφωνίας περιαγωγής, η οποία θα συμβάλει στη μείωση των τιμών περιαγωγής στην περιοχή της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης έως και κατά 87 % τα επόμενα έτη.

Άλλες σημαντικές πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν τη στρατηγική εταιρική σχέση ΕΕ-Ουκρανίας για τις κρίσιμες πρώτες ύλες, η οποία θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως παράδειγμα για παρόμοιες εταιρικές σχέσεις με άλλες χώρες της διεύρυνσης.

ii) Τήρηση των δεσμεύσεων που έχουμε αναλάβει για το κλίμα και το περιβάλλον

Οφέλη και προκλήσεις

Δεδομένου ότι όλο και περισσότερες χώρες συντάσσονται με τις φιλόδοξες δεσμεύσεις για το κλίμα και το περιβάλλον και το κεκτημένο της ΕΕ, μια διευρυμένη Ένωση θα **συμβάλει**

Θετικά στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της απώλειας της βιοποικιλότητας, ιδίως μέσω της επέκτασης των προσπαθειών απανθρακοποίησης της ΕΕ. Οι χώρες της διεύρυνσης διαθέτουν ισχυρό δυναμικό όσον αφορά την ανανεώσιμη ενέργεια και την ενεργειακή απόδοση ενώ είναι χώρες που διαθέτουν σημαντικούς φυσικούς πόρους και βιοποικιλότητα.

Η υλοποίηση της φιλόδοξης πράσινης ατζέντας της ΕΕ θα συνεπάγεται και **προκλήσεις**. Ορισμένες χώρες της διεύρυνσης διαθέτουν εξαιρετικά ρυπογόνες βιομηχανίες, μη αποδοτικές υποδομές διαχείρισης υδάτων και αποβλήτων, βασίζονται σε σημαντικό βαθμό στη χρήση άνθρακα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και διαθέτουν υψηλό προφίλ εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και υψηλά επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Ταυτόχρονα, διαθέτουν ισχυρό δυναμικό για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ιδίως ηλιακή και αιολική) και για μείωση της ρύπανσης μέσω της εισαγωγής σύγχρονων τεχνολογιών μείωσης εκπομπών. Η πράσινη μετάβαση, ιδίως η ανάπτυξη της ανανεώσιμης ενέργειας σε χερσαίο και υπεράκτιο επίπεδο, πρέπει να επιταχυνθεί. Το βιομηχανικό και κτιριακό τους δυναμικό θα χρειαστεί ανακαίνιση για να ενισχυθεί η ενεργειακή τους απόδοση και να διευκολυνθεί η δίκαιη μετάβαση από την οικονομία που βασίζεται στον άνθρακα. Θα χρειαστούν σημαντικές προσπάθειες για να μετακινηθούν προς την κατεύθυνση της κυκλικής οικονομίας και να επιτύχουν βιώσιμη κατανάλωση, παραγωγή και χρήση των πόρων. Κάτι τέτοιο θα απαιτήσει επαρκείς επενδύσεις, ιδίως για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων σε συγκεκριμένες περιφέρειες, τομείς και εργαζομένους.

Η συμπερίληψη νέων χωρών στο σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ θα παράσχει ένα ισχυρό εργαλείο για την απανθρακοποίηση των οικονομιών τους και την αύξηση της εθνικής χρηματοδότησης που απαιτείται για τη μετάβαση. Ο αντίκτυπος της αύξησης, τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης δικαιωμάτων, στα επίπεδα τιμών των ανθρακούχων εκπομπών πρέπει να αξιολογηθεί στο πλαίσιο των επανεξετάσεων.

Προβληματισμοί για τις προσεχείς επανεξετάσεις των πολιτικών

Σε αυτό το πλαίσιο, με τις επανεξετάσεις των πολιτικών θα πρέπει να διερευνηθεί ο βέλτιστος τρόπος στήριξης των χωρών της διεύρυνσης όσον αφορά την εναρμόνιση με τις ενωσιακές πολιτικές για το κλίμα και την πράσινη βιομηχανία. Θα πρέπει επίσης να αναλυθεί σε ποιον βαθμό οι νέες προκλήσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν από την κλιματική και πράσινη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ, ενώ παράλληλα θα διατηρούνται οι φιλόδοξίες μας και θα διασφαλίζεται η προβλεψιμότητα. Με τις επανεξετάσεις των πολιτικών θα πρέπει, τέλος, να διερευνηθεί κατά πόσον και σε ποιον βαθμό τα νέα κράτη μέλη θα χρειαστούν ειδική χρηματοδοτική στήριξη για να διασφαλιστεί ότι η ΕΕ θα παραμείνει σε καλό δρόμο όσον αφορά την εκπλήρωση των κλιματικών και ευρύτερων περιβαλλοντικών δεσμεύσεων της.

Η πράσινη μετάβαση των βιομηχανιών στις χώρες της διεύρυνσης θα ωφεληθεί από ένα ευρωπαϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον το οποίο ενισχύει την ανάπτυξη και είναι προσανατολισμένο προς την εξέλιξη και τη χρήση καθαρών τεχνολογιών και την υψηλή απόδοση σε επίπεδο ενέργειας και χρήσης των πόρων. Κάτι τέτοιο απαιτεί να καθοριστούν τα σωστά κίνητρα και να κινητοποιηθεί το κατάλληλο μείγμα επενδύσεων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα.

Εν κατακλείδι, με τις επανεξετάσεις των πολιτικών θα μπορούσαν να διερευνηθούν ορισμένοι βασικοί παράγοντες διευκόλυνσης, όπως είναι οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις που απαιτούνται για την ανάπτυξη του δυναμικού ανανεώσιμης ενέργειας, της πράσινης καινοτομίας ή των δεξιοτήτων.

Σταδιακή ενσωμάτωση

Ορισμένες από τις προκλήσεις που συνδέονται με τη διεύρυνση και σχετίζονται με το κλίμα και την ενέργεια μετριάζονται ήδη από τις προσπάθειες μετασχηματισμού που καταβάλλονται στις χώρες της διεύρυνσης, στο πλαίσιο διαφόρων πρωτοβουλιών.

Ως συμβαλλόμενα μέρη της **Ενεργειακής Κοινότητας**, τα Δυτικά Βαλκάνια, η Ουκρανία, η Μολδαβία και η Γεωργία έχουν εγκρίνει δεσμευτικούς στόχους για την ενέργεια και το κλίμα για το 2030, οι οποίοι ευθυγραμμίζονται με τις φιλοδοξίες της ΕΕ, και καταρτίζουν τα εθνικά τους σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα που αναμένονται τον Ιούνιο του 2024, συμβάλλοντας έτσι στη σταδιακή ενσωμάτωσή τους στην αγορά ενέργειας της ΕΕ.

Συνεχίζονται επίσης οι εργασίες για την ανάπτυξη της τιμολόγησης του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένου του αναγκαίου πλαισίου παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Επιπλέον, η **πράσινη ατζέντα για τα Δυτικά Βαλκάνια**, η οποία έχει σχεδιαστεί προκειμένου να ευθυγραμμιστεί η περιοχή με τις φιλοδοξίες της Πράσινης Συμφωνίας, διευκολύνει τις κανονιστικές μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις στην περιοχή, ιδίως στους τομείς της ενεργειακής μετάβασης, της βιώσιμης κινητικότητας, της απορρύπανσης του αέρα, των υδάτων και του εδάφους, της κυκλικής οικονομίας, της προστασίας της βιοποικιλότητας και της αποκατάστασης των οικοσυστημάτων ή της βιώσιμης παραγωγής τροφίμων.

Για τη στήριξη αυτών των προσπαθειών, η **ΕΕ κινητοποιεί, προωθεί και επιταχύνει τις ιδιωτικές και τις δημόσιες επενδύσεις** στην πράσινη μετάβαση με τα οικονομικά και επενδυτικά της σχέδια για τα Δυτικά Βαλκάνια και την Ανατολική Εταιρική Σχέση, το Μέσο Διευκόλυνσης για την Ουκρανία, το νέο σχέδιο ανάπτυξης για τα Δυτικά Βαλκάνια, το πακέτο ενεργειακής στήριξης για τα Δυτικά Βαλκάνια ή την Ομάδα Υψηλού Επιπέδου για την ενεργειακή συνδεσιμότητα της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, με έμφαση, για παράδειγμα, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στο «κύμα ανακαινίσεων» σχετικά με την ενεργειακή απόδοση, στις εγχώριες και διασυνοριακές υποδομές, στην ενεργειακή μετάβαση (ιδίως από τον άνθρακα) και στην κανονιστική ευθυγράμμιση. Για να εξασφαλιστεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα, θα πρέπει να ενταθεί περαιτέρω η συμμετοχή των χωρών της διεύρυνσης στους οργανισμούς και τα προγράμματα της ΕΕ στον τομέα αυτό.

Η στήριξη της ΕΕ συνέβαλε επίσης καθοριστικά στην ενίσχυση του ενεργειακού τομέα της Μολδαβίας και της Ουκρανίας, με παροχή ενεργειακού εξοπλισμού έκτακτης ανάγκης, με διευκόλυνση της ενσωμάτωσής τους στην αγορά ενέργειας της ΕΕ και στην ενεργειακή πλατφόρμα της ΕΕ, κάτι που μείωσε την ενεργειακή εξάρτηση της Μολδαβίας από τη Ρωσία. Άλλο ένα παράδειγμα στήριξης της ΕΕ αφορά το ηλεκτρικό καλώδιο που εξετάζεται για τη σύνδεση της Γεωργίας με την υπόλοιπη Ευρώπη.

iii) Βελτίωση της ποιότητας, της ασφάλειας και της προστασίας των τροφίμων μέσω ενός ανταγωνιστικού και βιώσιμου τομέα τροφίμων

Οφέλη και προκλήσεις

Μία από τις βασικές προκλήσεις της μελλοντικής διεύρυνσης θα είναι η ενίσχυση της ικανότητας της κοινής γεωργικής πολιτικής της ΕΕ να **στηρίζει ένα βιώσιμο και ανταγωνιστικό μοντέλο παραγωγής αγροδιατροφικών προϊόντων**, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις ανάγκες των γεωργών και των αλιέων τόσο στα τρέχοντα όσο και στα μελλοντικά κράτη μέλη, καθώς και την ποικιλία των γεωργικών μοντέλων σε μια διευρυμένη Ένωση. Η διαχείριση αυτή θα πρέπει να γίνεται κατά τρόπο ώστε να διαφυλάσσονται η εσωτερική αγορά, η κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ), καθώς και η κοινή αλιευτική πολιτική (ΚΑΠ), χωρίς να δημιουργούνται αδικαιολόγητοι κλυδωνισμοί ή σημαντικές διαταραχές στην επίτευξη των στόχων πολιτικής της.

Η Ουκρανία είναι ένας από τους σημαντικότερους παραγωγούς τροφίμων σε παγκόσμια κλίμακα, ιδίως στην αγορά σιτηρών. Η ένταξή της στην ΕΕ θα βοηθήσει την επισιτιστική ασφάλεια της ΕΕ και τη θέση της στο παγκόσμιο εμπόριο γεωργικών προϊόντων, αλλά θα πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στο μέγεθος και τη δομή της γεωργικής της παραγωγής.

Οι στόχοι της ΚΓΠ εξακολουθούν να ισχύουν σε μια διευρυμένη Ένωση. Η διεύρυνση θα απαιτήσει ενδεδειγμένη αξιολόγηση των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της στη βιωσιμότητα και τη διατηρησιμότητα των γεωργικών πολιτικών στην ΕΕ των 30+, αποδίδοντας τη δέουσα προσοχή στο μέγεθος και τη δομή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, τη διάρθρωση της γεωργίας σε κάθε οικονομία, σε συνδυασμό με την ποικιλομορφία των γεωργικών μοντέλων, και λαμβάνοντας υπόψη τις μακροπρόθεσμες κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας. Ουσιαστικής σημασίας θα είναι η εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τον γεωργικό τομέα μεταξύ των υφιστάμενων και των μελλοντικών κρατών μελών.

Προβληματισμοί για τις προσεχείς επανεξετάσεις των πολιτικών

Με τις επανεξετάσεις των πολιτικών θα διερευνηθεί η ικανότητα των υποψήφιων χωρών και των δυνάμει υποψήφιων μελών να εφαρμόσουν τη νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με τα καθεστώτα άμεσης στήριξης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και να εφαρμόσουν τις κοινές οργανώσεις αγορών για διάφορα γεωργικά και αλιευτικά προϊόντα. Ο ρόλος της γεωργίας και της αλιείας για την ποιότητα ζωής στις αγροτικές και παράκτιες περιοχές, ο περιβαλλοντικός αντίκτυπός τους και η συνολική συμβολή τους στη βιωσιμότητα των τοπικών κοινοτήτων θα πρέπει να ληφθούν πλήρως υπόψη.

Με τις επανεξετάσεις των πολιτικών θα αναλυθεί επίσης ο τρόπος διασφάλισης της πλήρους συμμόρφωσης και της αποτελεσματικής και συνεκτικής εφαρμογής άλλων συναφών πολιτικών που εγγυώνται υψηλά πρότυπα ασφάλειας και ποιότητας σε τομείς όπως η ασφάλεια των τροφίμων, τα υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα, η υγεία και η καλή μεταχείριση των ζώων, το περιβάλλον κ.λπ.

Σταδιακή ενσωμάτωση

Η διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης για τα **Δυτικά Βαλκάνια** θέτει κοινούς πολιτικούς και οικονομικούς στόχους. μεταξύ άλλων όσον αφορά τον γεωργικό τομέα, οι οποίοι υποστηρίζονται από οικονομικά και χρηματοδοτικά μέσα που συνοδεύουν τη διαδικασία μετάβασης. Η περιοχή ωφελείται επίσης από χρηματοδότηση στο πλαίσιο του μέσου προενταξιακής βοήθειας για την αγροτική ανάπτυξη, μεταξύ άλλων για τη βιώσιμη γεωργία και τον αγροτικό τομέα.

Ομοίως, η εφαρμογή των συμφωνιών σύνδεσης με τη **Γεωργία, τη Μολδαβία και την Ουκρανία** μέσω κανονιστικής εναρμόνισης και ενεργού στήριξης των γεωργών και των επιχειρήσεων ενίσχυσε τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα της γεωργίας και της ασφάλειας των τροφίμων. Η υλοποίηση γρήγορου και οικονομικά προσιτού διαδικτύου στις αγροτικές περιοχές λειτουργεί επίσης ως ισχυρός παράγοντας διευκόλυνσης για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

iv) Δημιουργία των προϋποθέσεων για την κοινωνική, οικονομική και εδαφική σύγκλιση

Οφέλη και προκλήσεις

Η συμμετοχή στην Οικονομική Ένωση αποφέρει απτά οφέλη για τους πολίτες και την οικονομία, όπως η μείωση του κόστους των συναλλαγών, η τόνωση των επενδύσεων, το ενδοπεριφερειακό εμπόριο, η οικονομική ανάπτυξη και η ενίσχυση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Επίσης, παρέχει πρόσβαση σε μεγαλύτερες και περισσότερο διαφοροποιημένες χρηματοπιστωτικές αγορές, μειώνοντας έτσι το κόστος χρηματοδότησης και προσφέρει περισσότερες επιλογές και χαμηλότερες τιμές στους καταναλωτές.

Επιπλέον, το ενιαίο νόμισμα στη Νομισματική Ένωση εξαλείφει τις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και το σχετικό κόστος συναλλαγών τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους πολίτες. Ακόμη, η διεύρυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης με νέα μέλη θα στηρίξει την οικονομική ανθεκτικότητα της ΕΕ ως σύνολο, διευκολύνοντας τη δημιουργία διαφοροποιημένων διασυννοριακών αλυσίδων. Επίσης, θα συμβάλει στην ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ και του ευρώ στην παγκόσμια οικονομία.

Η επιτυχής ένταξη σε μια Οικονομική και Νομισματική Ένωση απαιτεί **οικονομική και κοινωνική σύγκλιση** και αποτελεσματικό **συντονισμό της χάραξης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής** μεταξύ των κρατών μελών, ώστε να μεγιστοποιηθούν οι ευκαιρίες που προσφέρει και να αποφευχθούν σημαντικές ανισότητες σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο και αρνητικές δευτερογενείς επιπτώσεις σε περίπτωση δυσμενών οικονομικών κλυδωνισμών. Τα ελάχιστα πρότυπα για την προστασία των εργαζομένων που ορίζονται στο κεκτημένο της ΕΕ και στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων αποτελούν τα θεμέλια αυτής της κοινωνικής σύγκλισης, σε συνδυασμό με υγιείς εργασιακές σχέσεις. Ειδικότερα, η εύρυθμη λειτουργία των δομών και των θεσμών της αγοράς εργασίας, τα αποτελεσματικά συστήματα κοινωνικής προστασίας και ο ισχυρός κοινωνικός διάλογος θα είναι ζωτικής σημασίας για μια συνεκτική διευρυμένη Ένωση, χωρίς να μένει κανείς στο περιθώριο, και με διασφάλιση των ισότιμων όρων ανταγωνισμού.

Η διεύρυνση θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στην **πολιτική συνοχής της ΕΕ**. Η εν λόγω πολιτική έχει αποδειχθεί επιτυχής ως προς τη συμβολή και την ενίσχυση των οφελών της

ενιαίας αγοράς, τη μείωση των εδαφικών ανισοτήτων και την προώθηση της ανοδικής κοινωνικής και οικονομικής σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών. Οι στόχοι της πολιτικής συνοχής της ΕΕ εξακολουθούν να ισχύουν σε μια διευρυμένη Ένωση, τόσο στα τρέχοντα όσο και στα μελλοντικά κράτη μέλη. Ωστόσο, η περιορισμένη διοικητική ικανότητα των αρχών εφαρμογής και των δικαιούχων στις υποψήφιες χώρες και στα δυνάμει υποψήφια μέλη θα δημιουργήσει προκλήσεις ως προς την απορρόφηση και την ποιότητα των επενδύσεων. Η βελτίωση αυτής της ικανότητας με τεχνική βοήθεια, περιόδους σταδιακής εφαρμογής και άλλα μέτρα, όπως η κατάρτιση, θα είναι καίριας σημασίας για να διασφαλιστεί ότι η στήριξη της ΕΕ συμβάλλει αποτελεσματικά στην ανοδική κοινωνική, οικονομική και εδαφική σύγκλιση και ότι προστατεύονται τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης. Όπως και σε προηγούμενες διευρύνσεις, υπάρχει ανάγκη για έναν ολοκληρωμένο προβληματισμό σχετικά με το μέλλον της πολιτικής συνοχής στην ΕΕ.

Τέλος, η επέκταση του **φορολογικού κεκτημένου της ΕΕ** θα ήταν σαφώς επωφελής, καθώς θα τόνωνε τη διασυννοριακή δραστηριότητα και το διασυννοριακό εμπόριο στην ΕΕ για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, δημιουργώντας **ισότιμους όρους ανταγωνισμού**. Ωστόσο, η υφιστάμενη απαίτηση ομοφωνίας στο Συμβούλιο για φορολογικά θέματα θα είναι ακόμη πιο δύσκολη σε μια διευρυμένη Ένωση και αναδεικνύεται η ανάγκη να εξεταστεί το ενδεχόμενο ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία στον εν λόγω τομέα. Το ίδιο ισχύει και για ορισμένες πτυχές άλλων πολιτικών της ΕΕ (π.χ. στοιχεία της κοινωνικής πολιτικής).

Προβληματισμοί για τις προσεχείς επανεξετάσεις των πολιτικών

Για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που συνδέονται με τη **διακυβέρνηση των πολιτικών οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης σε μια διευρυμένη ομάδα κρατών μελών**, με τις επανεξετάσεις των πολιτικών θα πρέπει να διερευνηθεί, μεταξύ άλλων, ο τρόπος με τον οποίο μπορούν να καλυφθούν τα νομοθετικά κενά και τα κενά στην επιβολή (π.χ. στην οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, στην ελεύθερη κυκλοφορία, στον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης, στο εργατικό δίκαιο, στην προστασία των καταναλωτών, στην υγεία και ασφάλεια στην εργασία). Θα πρέπει να διασφαλιστεί η θεμελιώδης αξία της ελεύθερης κυκλοφορίας και, παράλληλα, θα χρειάζονταν πρόσθετα μέτρα για τον μετριασμό των κινδύνων κοινωνικού ντάμπινγκ ή της διαρροής εγκεφάλων και του αποπληθυσμού. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητη η έγκαιρη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων από τα μελλοντικά κράτη μέλη, μεταξύ άλλων κατά την προσαρμογή υφιστάμενης νομοθεσίας, τη θέσπιση νέων κανόνων και την επιβολή τους.

Σταδιακή ενσωμάτωση

Εντός της ΕΕ, ο συντονισμός των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, οι οποίες προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εγκρίνονται από το Συμβούλιο, αποτελούν επίσης τη βάση για την παροχή χρηματοδοτικής στήριξης μέσω του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας NextGenerationEU (MAA).

Από το 2015, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο πραγματοποιείται και στις χώρες της διεύρυνσης: όλες οι υποψήφιες χώρες και τα δυνάμει υποψήφια μέλη υποβάλλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ετήσια προγράμματα οικονομικών μεταρρυθμίσεων τα οποία εστιάζονται σε μεταρρυθμίσεις

για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και τη βελτίωση των συνθηκών για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας. Τα προγράμματα αυτά αξιολογούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και συζητούνται από το Συμβούλιο των Υπουργών με τις χώρες της διεύρυνσης. Στο μέλλον, θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο στενότερης ευθυγράμμισης μεταξύ των δύο διαδικασιών.

Στην περίπτωση των Δυτικών Βαλκανίων, τα προγράμματα οικονομικών μεταρρυθμίσεων θα επικεντρώνονται στο μακροοικονομικό δημοσιονομικό πλαίσιο και θα συμπληρώνονται από τα θεματολόγια μεταρρυθμίσεων που σχετίζονται με τη νέα διευκόλυνση μεταρρυθμίσεων και ανάπτυξης για τα Δυτικά Βαλκάνια. Τα θεματολόγια μεταρρυθμίσεων θα προσδιορίζουν ένα σύνολο μεταρρυθμίσεων προτεραιότητας που θα κατανομούνται σε μετρήσιμα βήματα των οποίων η υλοποίηση θα αποτελεί προϋπόθεση για την καταβολή των πληρωμών.

Στην περίπτωση της Ουκρανίας, το σχέδιο για την Ουκρανία, το οποίο αποτελεί το κύριο εργαλείο για την υλοποίηση του Μέσου Διευκόλυνσης, καθορίζει τις προτεραιότητες της κυβέρνησης, την αλληλουχία των σημαντικότερων μεταρρυθμίσεων και τους τομείς προτεραιότητας για επενδύσεις που θα φέρουν οικονομική ανάπτυξη και ανθεκτικότητα, θα ενισχύσουν την ενσωμάτωση της χώρας στην ενιαία αγορά και θα διασφαλίσουν τη σταδιακή ευθυγράμμιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο της ΕΕ.

Επιπλέον, η **προενταξιακή βοήθεια** βοηθά τις υποψήφιες χώρες και τα δυνάμει υποψήφια μέλη να μετασχηματίσουν τις κοινωνίες, τα νομικά συστήματα και τις οικονομίες τους — με τη μορφή επιχορηγήσεων, επενδύσεων σε υποδομές ή τεχνικής βοήθειας για τη διευκόλυνση των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Η διαδικασία αυτή φέρνει τις κοινωνίες πιο κοντά στις αξίες και τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αναπτυχθούν εντός της Οικονομικής Ένωσης κατά την προσχώρησή τους και να συμβάλλουν στην οικονομική ανθεκτικότητα της ΕΕ ως συνόλου. Πολλές από τις χώρες της διεύρυνσης είναι επίσης ήδη συνδεδεμένες με σχετικά προγράμματα της ΕΕ, όπως το σκέλος του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) «Απασχόληση και Κοινωνική Καινοτομία» (EaSI). Η συμμετοχή των χωρών της διεύρυνσης στους οργανισμούς της ΕΕ στον τομέα αυτό θα πρέπει να ενταθεί περαιτέρω, ιδίως δε η συνεργασία τους με την Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία.

Η **εδαφική συνεργασία**, περιλαμβανομένων των προγραμμάτων διασυνοριακής και διακρατικής συνεργασίας, παρέχει ήδη στις χώρες της διεύρυνσης τη δυνατότητα να συνεργάζονται μεταξύ τους και με τα γειτονικά κράτη μέλη της ΕΕ σε βασικούς κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς (συμπεριλαμβανομένης της διασυνοριακής συνδεσιμότητας καθώς και των δράσεων μεταξύ των λαών). Ως τέτοια παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές της ΕΕ για τις περιφέρειες της Αδριατικής, του Ιονίου και του Δούναβη, το κοινό θαλάσσιο θεματολόγιο για τη Μαύρη Θάλασσα ή τα διασυνοριακά προγράμματα Interreg που εφαρμόστηκαν με την Ουκρανία και τη Μολδαβία, τα οποία έλαβαν πρόσθετη χρηματοδότηση το 2023.

ν) Ανάλυση ισχυρών δεσμεύσεων για την ασφάλεια, τη μετανάστευση και τη διαχείριση των συνόρων

Οφέλη και προκλήσεις

Καθώς οι γεωπολιτικές προκλήσεις καθίστανται ολοένα και πιο έντονες, μια διευρυμένη Ένωση με μεγαλύτερο πληθυσμό θα έχει αυξημένο **βάρος στα παγκόσμια δρώμενα και στα πολυμερή πλαίσια**, εάν είναι σε θέση να ενεργεί με ενότητα, ταχύτητα και αποφασιστικότητα. Γι' αυτήν την εξωτερική ενότητα και ικανότητα δράσης απαιτείται, καταρχάς, ένα υποκείμενο κοινό όραμα και υψηλός βαθμός κοινής ανάλυσης και κοινών απόψεων μεταξύ των κρατών μελών. Ωστόσο, μια διευρυμένη Ένωση θα μπορούσε, αρχικά τουλάχιστον, να έχει ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη ποικιλία συμφερόντων και στόχων στην εξωτερική πολιτική.

Τα νέα κράτη μέλη θα συμβάλουν ώστε να αναληφθούν **πρόσθετες δεσμεύσεις για την ασφάλεια** και θα ωφεληθούν από αυτές: βάσει του άρθρου 222 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να ενεργούν με πνεύμα αλληλεγγύης εάν ένα από αυτά δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή υβριδική εκστρατεία ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 42 παράγραφος 7 της ΣΕΕ, σε περίπτωση κατά την οποία ένα κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση, τα άλλα κράτη μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Η διεύρυνση της Ένωσης δεν θα πρέπει να συνεπιφέρει νέες προκλήσεις υπό τη μορφή **ανεπίλυτων διμερών διαφορών**. Η ΕΕ θα συνεχίσει να συμβάλλει στην επίλυσή τους και να πιέζει για την οικοδόμηση σχέσεων καλής γειτονίας ως βασικού στοιχείου της διαδικασίας διεύρυνσης. Πρέπει να θεσπιστούν ειδικές ρυθμίσεις και να αναληφθούν **αμετάκλητες δεσμεύσεις** ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι προσχωρούσες χώρες δεν θα είναι σε θέση να εμποδίσουν την προσχώρηση άλλων υποψήφιων χωρών.

Η διεύρυνση σημαίνει ότι τα εξωτερικά σύνορα των νέων μελών καθίστανται εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου, η αυστηρή και αποτελεσματική διαχείριση των εξωτερικών συνόρων πρέπει επίσης να αποτελεί μέρος της διαδικασίας προσχώρησης. Τα νέα σύνορα μιας διευρυμένης Ένωσης μπορούν επίσης να προσφέρουν πλεονεκτήματα με τη μορφή νέων πόρων και πείρας σε ζητήματα ασφάλειας, στοιχεία που μπορούν να ωφεληθούν την Ένωση, ιδίως όσον αφορά τη διάσταση της ασφάλειας και της άμυνάς της η οποία βρίσκεται υπό μόνιμη και συνεχή ανάπτυξη.

Μια διευρυμένη Ένωση θα έχει να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις σχετικά με την **προστασία και τον έλεγχο των εξωτερικών της συνόρων**, όσον αφορά την κυκλοφορία τόσο των εμπορευμάτων όσο και των προσώπων. Στις προκλήσεις αυτές περιλαμβάνονται το οργανωμένο και διασυνοριακό έγκλημα, η διακίνηση ναρκωτικών, η πρόληψη της αντικανονικής μετανάστευσης και της παράνομης διακίνησης μεταναστών, η εμπορία ανθρώπων, η εργαλειοποίηση μεταναστών για πολιτικούς σκοπούς, καθώς και η διακίνηση όπλων ή άλλων επικίνδυνων ή παράνομων εμπορευμάτων.

Η **εσωτερική ασφάλεια**, και ιδίως η αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος, αποτελούν προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία της δημοκρατίας και την ελεύθερη άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Εν προκειμένω περιλαμβάνονται μέτρα για την καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της πρόληψης και της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Επίσης, το σοβαρό και το οργανωμένο έγκλημα συνδέεται συχνά με τη διαφθορά και την υπονόμευση των κρατικών θεσμών. Η ενίσχυση της κοινής δράσης για την επίτευξη εσωτερικής ασφάλειας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μια επιτυχή προσχώρηση, ενώ ταυτόχρονα θα ενισχύσει την εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ ως συνόλου.

Επιπλέον, για την πλήρη προσχώρηση στον **χώρο Σένγκεν χωρίς ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα** απαιτείται πλήρης εφαρμογή του κεκτημένου του Σένγκεν, καθώς και των συνοδευτικών μέτρων του για συνεκτικές και αποτελεσματικές πολιτικές ασφάλειας, καθώς και για τη μετανάστευση και τη διαχείριση των συνόρων. Θα πρέπει να υπάρξει προβληματισμός σχετικά με πρακτικούς τρόπους διασφάλισης της συνοχής αυτής σε μια διευρυμένη Ένωση.

Όσον αφορά τη **μετανάστευση**, μια διευρυμένη Ένωση θα έχει το πλεονέκτημα ότι θα είναι σε θέση να εφαρμόσει καλύτερα μια προσέγγιση που θα καλύπτει το σύνολο της διαδρομής όσον αφορά τη διαχείριση της **μετανάστευσης**, καθώς και να συμβάλλει καλύτερα στον παγκόσμιο επιμερισμό των ευθυνών για τη μετανάστευση και την προστασία. Τα Δυτικά Βαλκάνια, επί του παρόντος περιοχή διέλευσης προς την ΕΕ, είναι ήδη βασικοί εταίροι στις κοινές προσπάθειες για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης της μετανάστευσης και την από κοινού αντιμετώπιση προκλήσεων όπως η παράνομη διακίνηση μεταναστών και η αντικανονική μετανάστευση. Είναι ουσιαστικής σημασίας να συνεχιστεί η ενίσχυση των συστημάτων μετανάστευσης και ασύλου της περιοχής σύμφωνα με τη συνολική προσέγγιση που κατοχυρώνεται στο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, ιδίως με την υποστήριξη των οργανισμών της ΕΕ, και να διασφαλιστεί η ευθυγράμμιση των πολιτικών για τις θεωρήσεις με αυτές της ΕΕ με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης.

Προβληματισμοί για τις προσεχείς επανεξετάσεις των πολιτικών

Ως παγκόσμιος παράγοντας, μια διευρυμένη Ένωση πρέπει να παραμείνει ανοιχτή, ανθεκτική και οικονομικά επιτυχημένη — και ένας αξιόπιστος εταίρος στον κόσμο. Μια πραγματικά γεωπολιτική ΕΕ πρέπει να είναι σε θέση να υπερασπίζεται τις αξίες της και να διατηρήσει την ανοιχτή στρατηγική της αυτονομία και σταθερότητα όντας συγχρόνως ικανή να επιβάλλει τα συμφέροντά της σε παγκόσμια κλίμακα.

Για τον σκοπό αυτό, η ενότητα της ΕΕ και η ταχύτητα στη λήψη των αποφάσεων είναι καίριας σημασίας. Κατά τις επανεξετάσεις των πολιτικών θα πρέπει να εξετάζεται η αξιοπιστία της Ένωσης και η ικανότητά της να αναλαμβάνει δράση στο εξωτερικό της, στοιχεία που εξαρτώνται σε καθοριστικό βαθμό από την **αποτελεσματική λήψη των αποφάσεων**. Προς το παρόν, διαφορετικοί τομείς της εξωτερικής δράσης της ΕΕ υπάγονται σε διαφορετικούς μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα σε τομείς εξωτερικής δράσης στους οποίους οι αποφάσεις λαμβάνονται με ομοφωνία στο Συμβούλιο, ιδίως στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας. Σε μια Ένωση 30 και πλέον κρατών

μελών, εξαιτίας του γεγονότος αυτού υπάρχει ο κίνδυνος η Ένωση να λειτουργεί πολύ αργά, υπερβολικά αντιδραστικά και υπερβολικά αμυντικά, πράγμα που θα προσέφερε στους στρατηγικούς ανταγωνιστές της περιθώρια για να επιδεινώσουν τις διαφορές μεταξύ των κρατών μελών.

Η Επιτροπή και ο ύπατος εκπρόσωπος έχουν επανειλημμένα επισημάνει το ζήτημα αυτό και κάλεσαν να αξιοποιηθούν οι **υφιστάμενες διατάξεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να καθιερωθεί η ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία** σε ορισμένους βασικούς τομείς της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, μέσω της ενεργοποίησης των λεγόμενων «ρητρών γέφυρας». Παράλληλα, η Επιτροπή έχει υπογραμμίσει την ανάγκη τα κράτη μέλη να καταφεύγουν σε «εποικοδομητική αποχή» σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 1 της ΣΕΕ σε περίπτωση που η μεμονωμένη θέση τους σε ένα δεδομένο θέμα θα εμπόδιζε διαφορετικά την ύπαρξη ομοφωνίας στο Συμβούλιο. Όλες αυτές οι δυνατότητες πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως, πολύ πριν από την επόμενη διεύρυνση και ανεξάρτητα από αυτήν.

Σταδιακή ενσωμάτωση

Θα χρειαστεί να καταβληθούν αδιάλειπτες προσπάθειες για να επιτευχθεί περαιτέρω σύγκλιση όσον αφορά το γεωστρατηγικό όραμα, τα συμφέροντα και τις προτεραιότητες της ΕΕ. Οι χώρες της διεύρυνσης πρέπει να ενστερνιστούν και να προωθήσουν αποφασιστικά και απερίφραστα τις αξίες της ΕΕ, πριν από την ένταξή τους. Πρέπει τώρα κιόλας, πριν από την προσχώρησή τους, να ευθυγραμμιστούν σταδιακά με την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των περιοριστικών μέτρων. Παρόλο που αρκετές υποψήφιες χώρες και δυνάμει υποψήφια μέλη ακολουθούν ήδη σταθερή πορεία πλήρους ευθυγράμμισης, το ιστορικό άλλων χρειάζεται να βελτιωθεί, κατά προτεραιότητα, συμπεριλαμβανομένων των κυρώσεων, ιδίως έναντι της Ρωσίας και της Λευκορωσίας. Η **ευθυγράμμιση με την ΚΕΠΠΑ** αποτελεί ουσιαστική ένδειξη κοινών αξιών και στρατηγικού προσανατολισμού στο νέο γεωπολιτικό πλαίσιο.

Με βάση τη συνεχιζόμενη συνεργασία και τα υπάρχοντα έργα και προγράμματα στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, η οικοδόμηση ικανοτήτων σε τομείς όπως οι υβριδικές απειλές, συμπεριλαμβανομένης της χειραγώγησης πληροφοριών και των παρεμβάσεων από το εξωτερικό (FIMI), και η κυβερνοασφάλεια θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω, τόσο ως ολοκληρωμένη προσφορά ανοιχτή σε όλους όσο και ως εξατομικευμένη υποστήριξη για συγκεκριμένες ανάγκες και αιτήματα, ως μέσο για την ενίσχυση της συλλογικής ανθεκτικότητας και ασφάλειας της Ένωσης έναντι τέτοιων εξωτερικών απειλών. Επιπλέον, οι χώρες της διεύρυνσης θα πρέπει να επιδιώξουν **να ενταχθούν το ταχύτερο δυνατόν σε άλλες πρωτοβουλίες ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ**, όπως συγκεκριμένα έργα στο πλαίσιο της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO) στον τομέα της άμυνας και στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας, καθώς και σε προγράμματα σχετικά με τη στρατιωτική κινητικότητα. Καθώς όλες οι υποψήφιες χώρες και τα δυνάμει υποψήφια μέλη έχουν συνάψει συμφωνίες-πλαίσια συμμετοχής, συμβάλλουν ήδη σε αποστολές και επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) — ορισμένες ή ορισμένα εκ των οποίων μάλιστα ωφελούνται εξίσου από τέτοιες αποστολές και επιχειρήσεις ΚΠΑΑ. Ως αποτέλεσμα της βοήθειας που μπορούν να λάβουν οι χώρες της διεύρυνσης στο πλαίσιο

του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού για την Ειρήνη, θα ενισχυθούν οι στρατιωτικές και αμυντικές ικανότητές τους για τη συμμετοχή τους σε αποστολές και επιχειρήσεις ΚΠΑΑ.

Η συμμετοχή των χωρών της διεύρυνσης στις έρευνες για τους υβριδικούς κινδύνους θα συμβάλει στην ανάπτυξη του κατάλληλου πλαισίου για την παροχή στήριξης ώστε να καταστούν περισσότερο ανθεκτικές στις υβριδικές απειλές και να είναι σε θέση να κάνουν τις δικές τους δημοκρατικές επιλογές χωρίς κακόβουλες παρεμβάσεις.

Επιπλέον, μέχρι την επόμενη διεύρυνση, **η αμυντική διάσταση της Ένωσης θα έχει αναπτυχθεί σημαντικά**. Δεδομένου ότι η στρατηγική πυξίδα της ΕΕ για την ασφάλεια και την άμυνα υπερβαίνει κατά πολύ την παραδοσιακή ΚΠΑΑ, οι χώρες της διεύρυνσης θα πρέπει να είναι έτοιμες να δεσμευτούν για την εφαρμογή της στους διάφορους άξονες εργασίας που περιλαμβάνει (δράση, επενδύσεις, ασφάλεια και συνεργασία με τους εταίρους), συμπεριλαμβανομένης της ενωσιακής ικανότητας ταχείας ανάπτυξης. Σε περίπτωση που αποφασίσουν να συμμετάσχουν στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας, θα είναι έτοιμες, μεταξύ άλλων, να ευθυγραμμίσουν τον εθνικό αμυντικό προγραμματισμό τους με τις προτεραιότητες ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων της ΕΕ και τη συντονισμένη ετήσια επανεξέταση στον τομέα της άμυνας. Θα μπορούσαν επίσης να αποφασίσουν να συμμετέχουν στην PESCO ως συμμετέχοντα κράτη μέλη.

Παράλληλα, δεδομένων των ανταγωνισμών που χαρακτηρίζουν το τρέχον γεωπολιτικό περιβάλλον, οι αδιάλειπτες **προσπάθειες για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της διαστημικής βιομηχανίας και της αμυντικής τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης της Ένωσης, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανική στρατηγική, θα εξακολουθήσουν να αποτελούν βασική προτεραιότητα**. Στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ουκρανίας, η πρόταση προγράμματος για την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία προβλέπει ότι η Ουκρανία θα αντιμετωπίζεται όσο το δυνατόν περισσότερο ως κράτος μέλος. Στο μέλλον, θα μπορούσε να αρχίσει συζήτηση σχετικά με τον τρόπο και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα επεκταθεί η συμμετοχή των χωρών της διεύρυνσης σε άλλα προγράμματα της Ένωσης που σχετίζονται με την αμυντική βιομηχανία. Η επέκταση της συμμετοχής τους θα συνέβαλλε τόσο στην αποφυγή επικαλύψεων και περιττών δαπανών όσο και στην αύξηση της διαλειτουργικότητας.

Το έργο που πραγματοποιείται στον τομέα της ολοκληρωμένης **διαχείρισης των συνόρων** θα πρέπει να επικεντρωθεί όχι μόνο στη συμμόρφωση και την εφαρμογή της νομοθεσίας, αλλά και στην ανάπτυξη επιχειρησιακών ικανοτήτων για τον έλεγχο εμπορευμάτων και προσώπων στα εξωτερικά σύνορα. Για να γίνει αυτό, θα χρειαστεί η στήριξη της ΕΕ προς την αστυνομία και τη συνοριοφυλακή, μεταξύ άλλων μέσω της ενεργού συμμετοχής των οργανισμών της ΕΕ σε στενό συντονισμό με τα κράτη μέλη της ΕΕ. Ήδη σήμερα υπάρχει στενή συνεργασία των χωρών της διεύρυνσης με τις τελωνειακές και συνοριακές αρχές των κρατών μελών, καθώς και με τους οργανισμούς της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων —Eurojust, Frontex, Ευρωπόλ, Ευρωπαϊκός Οργανισμός για το Άσυλο— η οποία συχνά υποστηρίζεται από επίσημες συμφωνίες. Με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνονται ολοένα και περισσότερα αποτελέσματα στην πράξη. Ο εκσυγχρονισμός και η ψηφιοποίηση των συνοριακών και τελωνειακών διαδικασιών θα είναι καθοριστικής σημασίας. Όλες οι χώρες

της διεύρυνσης θα πρέπει να συνεχίσουν τις προσπάθειες ευθυγράμμισής τους με την πολιτική θεωρήσεων της ΕΕ.

Η δράση της ΕΕ θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την παροχή στήριξης προς τις δικαστικές αρχές για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας για τη διερεύνηση και τη δίωξη του οργανωμένου εγκλήματος, σημαντικό μέρος του οποίου αποτελεί η παράνομη διακίνηση μεταναστών και η εμπορία ανθρώπων, όπλων και ναρκωτικών. Η συνεργασία θα πρέπει να συνεχιστεί μέσω της συμμετοχής στην Ευρωπαϊκή Πολυκλαδική Πλατφόρμα κατά των Εγκληματικών Απειλών για την αντιμετώπιση των πλέον πειστικών εγκληματικών απειλών και την εξάρθρωση εγκληματικών δικτύων υψηλού κινδύνου. Οι χώρες της διεύρυνσης πρέπει να παραμείνουν προσηλωμένες στον στόχο της ενίσχυσης της **εσωτερικής ασφάλειας** εντείνοντας την επιχειρησιακή τους συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους οργανισμούς της ΕΕ στον τομέα της επιβολής του νόμου.

Γ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Οι ακριβείς δημοσιονομικές επιπτώσεις της διεύρυνσης θα εξαρτηθούν πρωταρχικά από το χρονοδιάγραμμα και το πεδίο εφαρμογής της, από το αποτέλεσμα των ενταξιακών διαπραγματεύσεων που εξακολουθούν να βασίζονται σε αξιοκρατικά κριτήρια και από το εφαρμοστέο κεκτημένο της ΕΕ κατά τη στιγμή της προσχώρησης. Σε κάθε περίπτωση, **η διεύρυνση θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στον προβληματισμό για την κατάρτιση του επόμενου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ)**, μεταξύ άλλων με την εξασφάλιση παροχής της αναγκαίας νομικής βάσης για την ενσωμάτωση των σχετικών με τη διεύρυνση δαπανών και εσόδων, ανάλογα με τις ανάγκες.

Ωστόσο, η διεύρυνση ουδόλως είναι το μόνο θέμα που θα θέσει υπό πίεση τον μελλοντικό μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ. Η παγκόσμια αστάθεια, οι σημαντικές απειλές κατά της ασφάλειας, οι δημοσιονομικές επιπτώσεις της ανάκαμψης μετά την πανδημία COVID και η ανάγκη συγκράτησης των εθνικών δημοσιονομικών πορειών αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Οι ειδικές ανάγκες μιας διευρυμένης Ένωσης προστίθενται στην αναπόφευκτη ανάγκη για εκσυγχρονισμένο, απλούστερο και πιο ευέλικτο προϋπολογισμό της ΕΕ, ο οποίος θα ανταποκρίνεται επαρκώς σε αυτές τις προκλήσεις και, παράλληλα, θα καλύπτει καίριους τομείς στους οποίους απαιτούνται κοινές επενδύσεις, συντονισμένη δράση και κοινές μεταρρυθμίσεις, όπως η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση, η έρευνα και η καινοτομία ή η ασφάλεια και η άμυνα. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ, ως έχει, έχει ήδη φτάσει διαρθρωτικά στα όριά του.

Ως εκ τούτου, η διεύρυνση αποτελεί ευκαιρία —αλλά όχι τον μηχανισμό ενεργοποίησης— για την επανεξέταση της οικονομικής βιωσιμότητας και του εκσυγχρονισμού όλων των καίριων τομέων πολιτικής/δαπανών (γεωργία και αγροτική ανάπτυξη, συνοχή, συνδεσιμότητα, μετανάστευση και διαχείριση των συνόρων κ.λπ.). Οι πολιτικές και τα προγράμματα της ΕΕ ενδέχεται να χρειαστεί να επανασχεδιαστούν για το επόμενο ΠΔΠ, ανεξάρτητα από το πλαίσιο της διεύρυνσης. Η επανεξέταση αυτή θα πρέπει επίσης να καλύπτει ειδικά μέσα δαπανών της ΕΕ που επί του παρόντος βρίσκονται εκτός του ΠΔΠ και του προϋπολογισμού της ΕΕ.

Ωστόσο, τα μελλοντικά προγράμματα δαπανών της ΕΕ θα πρέπει να αναπτυχθούν με γνώμονα τη μελλοντική διεύρυνση.

Η ετοιμότητα της ΕΕ προϋποθέτει επίσης τη μεταρρύθμιση του συστήματος ιδίων πόρων της, το οποίο αποτελεί τον πλέον αξιόπιστο τρόπο για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών επιπτώσεων των προσπαθειών ανάκαμψης και της εφαρμογής των προτεραιοτήτων της ΕΕ (ιδίως της αποπληρωμής του δανεισμού για το NextGenerationEU και της χρηματοδότησης του Κοινωνικού Ταμείου για το Κλίμα), ενώ παράλληλα μετριάξει τις επιπτώσεις στους εθνικούς προϋπολογισμούς. Πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη οι πρόσθετες, αν και περιορισμένες στην αρχή, συνεισφορές από τα νέα κράτη μέλη. Επιπλέον, οι χρηματοδοτικές συνεισφορές από τρίτες χώρες που έχουν πρόσβαση και συμμετέχουν στην ενιαία αγορά (κράτη ΕΖΕΣ του ΕΟΧ, Ελβετία) θα πρέπει να είναι ανάλογες προς τα οφέλη που θα αποκομίσουν από μια διευρυμένη Ένωση.

Πέραν του προϋπολογισμού της ΕΕ, οι χώρες της διεύρυνσης θα έχουν επίσης πρόσβαση σε ένα ευρύτερο φάσμα ευκαιριών χρηματοδότησης. Τα μελλοντικά κράτη μέλη θα μπορούν να βασιστούν στη μεγαλύτερη εμπειρογνώσια και στη χρηματοδοτική ικανότητα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων, καθώς και σε άλλους χρηματοδοτικούς εταίρους της ΕΕ, όπως η «Ομάδα Ευρώπη».

Προκειμένου να απορροφήσει ομαλότερα ορισμένες δημοσιονομικές επιπτώσεις της διεύρυνσης, η ΕΕ διαθέτει μια καθιερωμένη και δοκιμασμένη χρηματοδοτική εργαλειοθήκη για την προσχώρηση. Η εργαλειοθήκη αυτή συνδυάζει ανώτατα όρια, περιόδους σταδιακής εφαρμογής, δέουσα συνεκτίμηση των στατιστικών επιπτώσεων, αυξημένη προσφυγή στη χρηματοοικονομική τεχνική, καθώς και ρήτρες συγκράτησης και δίχτυα ασφαλείας για τα σημερινά κράτη μέλη.

Παράλληλα, θα πρέπει επίσης να **εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο τα προενταξιακά εργαλεία, όπως ο Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας, μπορούν να προσαρμοστούν, με σκοπό την καλύτερη προετοιμασία της προσχώρησης** και της μετάβασης προς τη συμμετοχή σε προγράμματα και μέσα της ΕΕ μετά την προσχώρηση. Ορισμένες καινοτομίες που έχουν ήδη εισαχθεί στο πλαίσιο του ΠΔΠ 2021-2027¹ ενδέχεται να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για μελλοντικά προενταξιακά εργαλεία. Στην περίπτωση της Ουκρανίας, η διεθνής στήριξη για την ανάκαμψη και την ανασυγκρότηση θα πρέπει να εξεταστεί ιδιαίτερα στο πλαίσιο αυτό.

4. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Από το 2022, ιδίως μετά τη Διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης, υπήρξε προβληματισμός γύρω από **θεσμικές μεταρρυθμίσεις της ΕΕ** στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στα κράτη μέλη, σε δεξαμενές σκέψης και στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Με την προοπτική της διεύρυνσης, η συζήτηση αυτή απέκτησε μια αίσθηση του επείγοντος.

¹ Π.χ. καλύτερος προσανατολισμός στις επιδόσεις, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδοτικής στήριξης για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων, όροι πολιτικής κ.λπ.

Μέχρι στιγμής, δεν έχει επιτευχθεί συναίνεση σχετικά με τον καλύτερο τρόπο προσέγγισης του ζητήματος αυτού. Ενώ ορισμένοι, και ιδίως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ζητούν τη μεταρρύθμιση των ισχυουσών Συνθηκών της ΕΕ, άλλοι προτείνουν συγκεκριμένες προσαρμογές μέσω της ενεργοποίησης των αναξιοποίητων δυνατοτήτων που κατοχυρώνονται στις Συνθήκες. Τέλος, ορισμένοι υποστηρίζουν ότι οι Συνθήκες σχεδιάστηκαν ώστε να είναι «ανθεκτικές στη διεύρυνση».

Μολονότι η Επιτροπή έχει εκφράσει την υποστήριξή της στην τροποποίηση της Συνθήκης, «εάν και όπου παραστεί ανάγκη», πιστεύει ότι η διακυβέρνηση της ΕΕ μπορεί να βελτιωθεί ταχέως με την **πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι ισχύουσες Συνθήκες**.

Ερωτήματα σχετικά με την ικανότητα δράσης της ΕΕ υπάρχουν ήδη σε μια Ένωση 27 κρατών μελών. Αυτό αφορά ιδίως τους **κανόνες ψηφοφορίας με ομοφωνία στο Συμβούλιο**. Ενώ οι περισσότερες αποφάσεις λαμβάνονται πλέον με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο, σε ορισμένους τομείς οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με **ομοφωνία** στο Συμβούλιο, όπως στην περίπτωση της φορολογίας, της εξωτερικής πολιτικής και ορισμένων κοινωνικών θεμάτων. Σε μια διευρυμένη Ένωση, η επίτευξη ομοφωνίας θα είναι ακόμη δυσκολότερη, με αυξημένους κινδύνους ένα και μόνο κράτος μέλος να εμποδίζει τη λήψη αποφάσεων.

Οι Συνθήκες προβλέπουν ήδη «**ρήτρες γέφυρας**»² που επιτρέπουν τη μετάβαση από την ψηφοφορία με ομοφωνία στην ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία εντός του Συμβουλίου σε καίριους τομείς. Για να ενεργοποιηθούν οι ρήτρες αυτές απαιτείται ομόφωνη απόφαση είτε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Το 2018 και το 2019 η Επιτροπή υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις προς τον σκοπό αυτό στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, της φορολογικής πολιτικής, της κοινωνικής πολιτικής, και της πολιτικής για την ενέργεια και το κλίμα, αλλά οι προτάσεις αυτές δεν έχουν προχωρήσει. Έκτοτε, έχουν υποβληθεί διάφορες λύσεις, όπως νέες ρήτρες συγκράτησης ή η επέκταση των εποικοδομητικών αποχών.

Ορισμένα κράτη μέλη αντιτίθενται στη μετάβαση από την ψηφοφορία με ομοφωνία στην ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία, διότι φοβούνται ότι θα απομονωθούν σε θέματα ουσιαστικού στρατηγικού εθνικού συμφέροντος. Η Επιτροπή πιστεύει ότι είναι δυνατή η κατάργηση της ομοφωνίας χωρίς να τεθούν σε κίνδυνο τα στρατηγικά συμφέροντα των κρατών μελών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τον **συνδυασμό της ενεργοποίησης των «ρητρών γέφυρας» των Συνθηκών με κατάλληλες και αναλογικές διασφαλίσεις για την εξυπηρέτηση των εν λόγω στρατηγικών εθνικών συμφερόντων**. Στην πράξη, αυτό θα σήμαινε ότι η απόφαση του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την ενεργοποίηση της «ρήτρας γέφυρας» θα μπορούσε να συνοδεύεται από συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τα οποία προβλέπουν τη δυνατότητα ενός ή περισσότερων κρατών

² Οι Συνθήκες προβλέπουν δύο γενικές ρήτρες «γέφυρας» βάσει του άρθρου 48 παράγραφος 7 της ΣΕΕ και έξι ειδικές ρήτρες «γέφυρας» που αποσκοπούν στην τροποποίηση της λήψης αποφάσεων στους εξής τομείς: ΚΕΠΠΑ (άρθρο 31 παράγραφος 3 της ΣΕΕ)· οικογενειακό δίκαιο με διασυνοριακές επιπτώσεις (άρθρο 81 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ)· κοινωνική πολιτική (άρθρο 153 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ)· περιβαλλοντική πολιτική (άρθρο 192 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ)· ΠΔΠ (άρθρο 312 παράγραφος 2 της ΣΕΕ) και ενισχυμένη συνεργασία (άρθρο 333 της ΣΛΕΕ).

μελών να επικαλούνται εξαιρετικούς λόγους εθνικού συμφέροντος για να συνεχίσουν τις συζητήσεις ώστε να καταλήξουν σε ικανοποιητική λύση ή να υποβάλουν το θέμα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προς συζήτηση.

Εκτός από τις μεθόδους ψηφοφορίας, οι Συνθήκες παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να **ενταχθούν με διαφορετικές ταχύτητες**. Τα παραδείγματα κυμαίνονται από την ενισχυμένη συνεργασία η οποία είναι δυνατή ιδίως σε τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας — όπως στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας— έως τις ρήτρες προαιρετικής συμμετοχής ή εξαίρεσης, όταν αυτό προβλέπεται από τις Συνθήκες της ΕΕ, ή τη συμπερίληψη νέων κρατών μελών στη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία. Η εν λόγω «**διαφοροποίηση**» μπορεί να αποτελέσει μέρος της εξίσωσης εντός μιας διευρυμένης Ένωσης 30+ κρατών μελών, με τη χρήση του φάσματος των εργαλείων και των μηχανισμών που διατίθενται βάσει του ισχύοντος νομικού πλαισίου της ΕΕ. Αυτές οι επιλογές ευελιξίας λειτουργούν μόνο εφόσον οι βασικές πολιτικές, καθώς και όλες οι θεμελιώδεις αρχές και αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παραμένουν κοινές και γίνονται σεβαστές από όλα τα κράτη μέλη.

Σύμφωνα με την έκκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για επιτάχυνση της διαδικασίας προσχώρησης, θα μπορούσε να εξεταστεί η ίδια η διαδικασία διεύρυνσης. Θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα εξουσιοδότησης του Συμβουλίου να αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία όσον αφορά **ορισμένα ενδιάμεσα στάδια της διαδικασίας διεύρυνσης**. Η ομοφωνία όλων των κρατών μελών θα πρέπει να εξακολουθήσει να απαιτείται για το κλείσιμο των διαπραγματευτικών κεφαλαίων, όπως και για τη λήψη της τελικής απόφασης για την πραγματική προσχώρηση ενός νέου μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τέλος, μια διευρυμένη Ένωση 30+ κρατών μελών εγείρει άμεσα ερωτήματα σχετικά με τη **σύνθεση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ**. Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι Συνθήκες προβλέπουν ήδη τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ της ύπαρξης ενός μικρότερου εκτελεστικού οργάνου (που αντιστοιχεί στα δύο τρίτα του αριθμού των κρατών μελών) ή της διατήρησης του ισχύοντος συστήματος του ενός μέλους ανά κράτος μέλος, όπως έχει μέχρι σήμερα επιλέξει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Μια διευρυμένη Ένωση θα συνεπάγεται επίσης αναπόφευκτα **περισσότερες εργασίες για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ σε πολλούς τομείς**, από τον σχεδιασμό, τη χάραξη και την ανάλυση πολιτικών έως την εφαρμογή τους, την επιβολή, τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση και τη διοίκηση, επιπλέον των διαφόρων νέων καθηκόντων που ανέλαβε η Ένωση τα τελευταία χρόνια. Τα όργανα και οι οργανισμοί της ΕΕ (π.χ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Frontex, Eurojust, Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές) ή τα δίκτυά της (π.χ. Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού, εθνικοί οργανισμοί Erasmus+) θα επηρεαστούν εξίσου. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθεί ο επικείμενος φόρτος εργασίας όσον αφορά την επιβολή, καθώς είναι ζωτικής σημασίας για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας και της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Συμπέρασμα

Η παρούσα ανακοίνωση καταδεικνύει ότι μια διευρυμένη Ένωση έχει στρατηγική σημασία, καθώς διαθέτει σημαντικό πολιτικό και οικονομικό δυναμικό, τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά. Η μεγιστοποίηση αυτών των ευκαιριών θα εξαρτηθεί από την ικανότητά μας να

εντοπίζουμε, να καθορίζουμε και να προβλέπουμε τους τομείς που επιδέχονται βελτίωση, καθώς και να χαράζουμε μια σαφή στρατηγική για τον τρόπο με τον οποίο θα προχωρήσουμε προς τις παράλληλες κατευθύνσεις της διεύρυνσης και των μεταρρυθμίσεων της ΕΕ. Τροφοδοτεί τις συζητήσεις στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και στα κράτη μέλη σχετικά με τη διεύρυνση.

Η παρούσα ανακοίνωση σηματοδοτεί την έναρξη των εργασιών σχετικά με τις εμπεριστατωμένες επανεξετάσεις των πολιτικών, τις οποίες ανακοίνωσε η πρόεδρος κ. von der Leyen στην ομιλία της για την κατάσταση της Ένωσης το 2023. Η Επιτροπή θα διενεργήσει τις επανεξετάσεις αυτές στις αρχές του 2025. Οι επανεξετάσεις μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές ανάλογα με τους τομείς και θα πρέπει να συμβάλουν σε αυτές και οι απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με τις συγκεκριμένες επιπτώσεις μιας διευρυμένης Ένωσης στις επιμέρους πολιτικές. Με βάση τα αποτελέσματα των επανεξετάσεων, οι προτάσεις ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων σε μεμονωμένους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της εκπόνησης της πρότασης της Επιτροπής για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ), θα μπορούσαν στη συνέχεια να αποτελέσουν ένα δεύτερο βήμα στη διαδικασία αυτή.